

EKO SKLAD
SLOVENSKI OKOLJSKI
JAVNI SKLAD

REPUBLIKA SLOVENIJA
**MINISTRSTVO ZA OKOLJE,
PODNEBJE IN ENERGIJO**

Analiza sistemske ureditve varovalnih gozdov v Sloveniji

Avtorice:

mag. Senka Šifkovič

Polona Lamut

Anja Ovník Brglez

Nataša Jošt Berglez

Špela Jerič

Januar 2025

Projekt Zagovorniki okolja – Narava za podnebje financirata Eko sklad in Ministrstvo za okolje, podnebje in energijo iz sredstev Sklada za podnebne spremembe. Za mnenja, predstavljena v tem dokumentu, so izključno odgovorni avtorji dokumenta in ne odražajo nujno stališč Ministrstva za okolje, podnebje in energijo in Eko sklada..

Vsebina

Kratice.....	3
Uvod	4
1. Mednarodnopravna ureditev	4
1.1. Strateški okvir	4
1.2. Mednarodni dogovori.....	7
2. Ureditev v EU.....	9
3. Nacionalna ureditev	12
3.1. Strateški okvir	12
3.2. Normativni okvir.....	15
3.3. Vloga varovalnih gozdov v ureditvi varstva pred poplavami.....	19
4. Dejansko stanje varovalnih gozdov in strokovna prizadevanja.....	22
5. Povzetek	25
Viri	28

Kratice

FRA	Global Forest Resources Assesment
UNFCCC	Okvirna konvencija Združenih narodov o spremembi podnebja
UNCCD	Konvencija Združenih narodov o boju proti dezertifikaciji
UNFF	Forum Združenih narodov o gozdovih
ZG	Zakon o gozdovih
ZN	Združeni narodi
ZV-1	Zakon o vodah

Uvod

Za varovalne gozdove se razglasijo gozdovi, ki v zaostrenih ekoloških razmerah varujejo sebe, svoje zemljišče in nižje ležeča zemljišča, in gozdovi, v katerih je izjemno poudarjena katerakoli druga ekološka funkcija. Varovalni gozdovi so izjemno pomembni za uravnavanje vodnega cikla ter varovanje pred poplavami in erozijo, hkrati pa imajo funkcijo ohranjanja biotske raznovrstnosti. Obseg razglašanih varovalnih gozdov v Sloveniji je nezadosten, neopredeljena je tudi njihova vloga za prilagajanje na podnebne spremembe. Obsežne površine, kjer se stikajo vode, gozd in imajo morda tudi status zavarovanega območja, predstavlja presečišče treh upravljaljskih režimov (gozd, vode in zavarovana območja), ki pa med seboj niso nujno skladni za optimiziranje funkcij teh delov narave. Prilagajanje na podnebne spremembe in uporaba na naravi temelječih rešitev pa zahteva skladno obravnavo.

V okviru projekta Zagovorniki okolja – Narava za podnebje bomo to problematiko in pomen varovalnih gozdov v povezavi s prilagajanjem na podnebne spremembe osvetlili na primeru konkretnega območja. Na podlagi prostorsko-ekološke analize bo pripravljen strokovni predlog z utemeljitvijo za ustanovitev novih varovalnih gozdov za zmanjševanje hidrometeoroloških nevarnosti, zlasti poplav in erozije. Za pripravo teh strokovnih podlag za konkretno območje pa je najprej treba izvesti analizo sistemske ureditve in stanja varovalnih gozdov v Sloveniji z ozirom na mednarodnopravno in ureditev EU, kar je namen te analize. Analiza tako predstavlja stanje politik in predpisov o vlogi varovalnih gozdov za prilagajanje na podnebne spremembe in povečevanje odpornosti na njihove učinke na mednarodni, EU in nacionalni ravni, in sicer z namenom, da se identificira potencial varovalnih gozdov za zmanjševanje poplavne ogroženosti in ugotovi, kako se ta harmonizira z drugimi sektorskimi politikami (gozdarstvo, upravljanje voda, ohranjanje narave in urejanje prostora).

1. Mednarodnopravna ureditev

1.1. Strateški okvir

V mednarodni skupnosti se je zaradi vse večjega pritiska človeka na okolje pokazala potreba po sprejemu pravil z namenom zaščite okolja, del katerega so tudi gozdovi. Za področje varstva gozdov v mednarodnem pravu gre za t. i. mehko pravo, kar pomeni, da so sprejeta pravila za države pravno nezavezujoča, so bolj smernice glede oblikovanja okoljskih politik posameznih držav, saj zavezujočih pravil zaradi pomanjkanja konsenza med državami in parcialnih interesov doslej ni bilo mogoče sprejeti.^[1]

Konferenca Združenih narodov o človekovem okolju v Stockholmu je leta 1972 v svojem zaključnem dokumentu – Stockholmski deklaraciji ^[2] – prva priznala pomembno vlogo gozdov in poudarila zahtevo po uravnovešenem upravljanju z gozdovi in njihovem varovanju za prihodnje rodove na mednarodni ravni. Stockholmska deklaracija vsebuje skupna načela, katerih namen je vodenje in spodbujanje ljudi k ohranjanju in izboljševanju človeškega okolja. Deklaracija vsebuje predvsem načela in priporočila državam o ravnanju in zaščiti naravnih virov, kamor spada tudi gozd. Za varstvo gozdov so pomembna:

- načelo št. 21 – načelo dobrososedskih odnosov in prepoved imisij pri rabi gozdov,

- načelo št. 23 – prednost urejanju varstva okolja na nacionalni ravni zaradi potrebe po upoštevanju nacionalnih vrednot in različnih okoljskih standardov in
- načelo 24, ki poziva države k mednarodnemu sodelovanju pri nadzoru, preprečevanju, zmanjševanju in odstranitvi neželenih okoljskih vplivov.

Na tej konferenci je bil sprejet Akcijski načrt za človekovo okolje [3], ki vsebuje 109 priporočil državam na področju varstva okolja. V zvezi z varstvom gozdov so pomembna priporočila št. 24–28, posebej priporočilo št. 25, ki predlaga mednarodni nadzor nad gozdnimi površinami v sodelovanju z državami z namenom nadzorovanja njihovega vpliva na ostalo okolje, kar pomeni priznanje držav, da imajo gozdovi pomembno vlogo za celoten zemeljski ekosistem. Tam sprejeta načela so postala del običajnega mednarodnega prava in so kodificirana v nekaterih mednarodnih pogodbah.[1]

Šele na Konferenci Združenih narodov za okolje in razvoj v Riu de Janeiru leta 1992 pa je bilo doseženo soglasje o načinu upravljanja in varstva gozdov na mednarodni ravni. Leta 2000 je bil vzpostavljen **Forum Združenih narodov o gozdovih** (United Nations Forum on Forests – **UNFF**) [4], v katerega so vključene vse države članice ZN. UNFF je ključni organ ZN, ki se osredotoča na globalno upravljanje gozdov in promovira trajnostno upravljanje gozdov. Forum pripravlja različna poročila in politike o tem, kako lahko gozdovi prispevajo k zmanjševanju tveganj zaradi naravnih nesreč, vključno s poplavami in erozijo. Spodbuja trajnostno gospodarjenje z gozdovi kot ključno strategijo za zmanjšanje tveganj naravnih nesreč, vključno s poplavami. Poudarki UNFF:

- Integracija gozdov v nacionalne strategije za obvladovanje tveganja poplav: Države članice ZN so pozvane, naj vključijo gozdove v svoje načrte za zmanjšanje tveganja naravnih nesreč in prilagajanje podnebnim spremembam. Gozdovi morajo biti del rešitev za varstvo pred poplavami, zlasti v regijah, kjer se poplave pojavljajo pogosto.
- Na naravi temelječe rešitve za zmanjšanje tveganja poplav: UNFF ima pomembno vlogo pri prepoznavanju gozdov kot ključnih elementov na naravi temelječih rešitev za zmanjševanje tveganj poplav. Gozdovi imajo več varstvenih funkcij, kot so zadrževanje vode, zaščita tal in zmanjševanje hitrosti vodnih tokov, kar prispeva k zmanjšanju nevarnosti poplav. Obnova degradiranih gozdov, sajenje dreves na poplavno ogroženih območjih in ohranjanje varovalnih gozdov so učinkovite alternative gradnji drage infrastrukture, kot so jezovi in nasipi. Takšni ukrepi so dolgoročno bolj trajnostni in ekološko prijazni.
- Sodelovanje z lokalnimi skupnostmi: Lokalnim skupnostim, ki živijo na območjih, občutljivih na poplave, je treba omogočiti sodelovanje v upravljanju gozdov in pri oblikovanju rešitev za zmanjšanje poplav. Gozdovi ne ščitijo le pred poplavami, temveč zagotavljajo tudi pomembne vire za preživetje teh skupnosti.
- Povezava s podnebnimi spremembami: Z naraščajočo pogostostjo ekstremnih vremenskih pojavov, povezanih s podnebnimi spremembami, se bo povečalo tudi tveganje poplav. Varstvo in obnova gozdov sta ključna za izboljšanje odpornosti ekosistemov in človeških naselij na poplave in druge naravne nesreče.

Pod okriljem UNFF je bil leta 2017 sprejet prvi **Strateški načrt za gozdove 2017–2030** [5], ki poudarja pomen gozdov za blaženje podnebnih sprememb in varstvo ekosistemov pred ekstremnimi vremenskimi dogodki, vključno s poplavami in erozijo. Gozdovi zadržujejo vodo, zmanjšujejo hitrost odtekanja vode in preprečujejo erozijo tal. Strateški načrt vključuje šest globalnih ciljev, ki promovirajo

trajnostno upravljanje gozdov in njihov prispevek k reševanju globalnih okoljskih izzivov, vključno z varstvom pred poplavami in erozijo. Na področju zaščitne funkcije gozdov so najpomembnejši naslednji globalni cilji:

- Cilj 1 se osredotoča na povečanje površine gozdov po vsem svetu, kar prispeva k zmanjšanju tveganja naravnih nesreč.
- Cilj 2: Povečati gospodarske, socialne in okoljske koristi, ki izhajajo iz gozdov. Gozdovi, ki zagotavljajo ekosistemske storitve, kot je zaščita pred poplavami, prispevajo k boljšem življenjskem okolju in zmanjšanju gospodarske škode zaradi poplav.
- Cilj 3: Povečati obseg zaščitenih gozdov in izboljšati njihovo upravljanje. Varovalni gozdovi na zaščitenih območjih, ki preprečujejo poplave, plazove in erozijo, prispevajo k varnosti prebivalcev in ohranjanju ekosistemov.
- Cilj 5 pa spodbuja vlogo gozdov pri povečanju odpornosti na naravne nesreče. Trajnostno upravljanje gozdov zmanjšuje degradacijo tal, kar prispeva k manjšem tveganju za poplave in erozijo; tako je po svetu po ocenah 399 milijonov ha gozdov namenjenih predvsem za varstvo tal in vode, kar je 119 milijonov ha več kot leta 1990.

Strateški načrt priznava pomen na naravi temelječih rešitev, kot so ohranjanje in obnova gozdov pri zmanjševanju tveganja poplav. Gozdovi lahko v okviru trajnostnega upravljanja zmanjšajo tveganja naravnih nesreč, zlasti na območjih, ki so občutljiva na poplave, in so lahko alternativa dragim in pogosto manj trajnostnim infrastrukturnim rešitvam. Na naravi temelječe rešitve vključujejo sajenje dreves ob vodotokih, obnovo degradiranih gozdnih območij in zaščito obrečnih gozdov, kar pomaga preprečevati erozijo in zmanjšuje tveganje za nenadne poplave. Obnova gozdov in ohranjanje varovalnih gozdov prispevata k večji odpornosti na podnebne spremembe, vključno z zmanjšanjem tveganja poplav v regijah, ki so ranljive zaradi intenzivnejših padavin in povečanega taljenja snega. Nacionalni gozdni programi in strateški načrti za upravljanje gozdov morajo vključevati ukrepe za zmanjševanje naravnih nesreč, tudi poplav, kot so zaščita varovalnih gozdov in pogozdovanje na območjih z visokim tveganjem za poplave. Države tudi prostovoljno poročajo, kako izpolnjujejo strateški načrt, saj je monitoring, vrednotenje in poročanje ključno za delovanje foruma (npr. poročilo za Slovenijo iz 2019 [\[6\]](#)).

Agenda 2030 ZN in njenih 17 ciljev trajnostnega razvoja (SDG) [\[7\]](#) vključuje več ciljev, ki so neposredno povezani z varstvom gozdov in zmanjševanjem tveganj naravnih nesreč, kot so poplave in erozija. Cilj 6 – Čista voda in sanitarna ureditev – vključuje zadrževanje in filtriranje vode v gozdovih ter pomaga pri zagotavljanju kakovostne vode in zmanjšuje tveganje poplav. Cilj 13 – Podnebni ukrepi – vključuje ukrepe za zmanjšanje posledic podnebnih sprememb, med drugim tudi ohranjanje in obnovo gozdov kot naravnih zaščitnih pregrad pred poplavami in erozijo. Cilj 15 – Življenje na kopnem – pa spodbuja trajnostno upravljanje gozdov, boj proti dezertifikaciji, zaustavitev degradacije tal in zmanjšanje izgube biotske raznovrstnosti. Ukrepi za varstvo in obnovo gozdov so priznani kot ključni za zaščito tal pred erozijo in izboljšanje zadrževanja vode, kar zmanjšuje tveganje poplav.

Za gozdove so pomembna še poročila **Global Forest Resources Assessment (FRA)**, ki so periodična poročila Organizacije za prehrano in kmetijstvo ZN (FAO), ki zbira podatke o stanju gozdov po vsem svetu in vključuje tudi informacije, kako gozdovi vplivajo na zmanjšanje tveganja pred poplavami in erozijo. Zadnje poročilo je bilo izdano leta 2020. [\[8\]](#)

1.2. Mednarodni dogovori

Konvencija Združenih narodov o boju proti dezertifikaciji (UNCCD), sprejeta 1994, ki jo je Slovenija ratificirala 2001 [9], je edini pravno zavezujoči mednarodni sporazum, ki povezuje okolje in razvoj s trajnostnim gospodarjenjem s tlemi. Osredotoča se izključno na aridna, semiaridna in suha subhumidna območja, kjer je najti nekatere najbolj ranljive ekosisteme in ljudstva. Osredotoča se na preprečevanje degradacije tal, kar vključuje ukrepe za preprečevanje erozije in poplav. Trajnostno upravljanje gozdov je priznано kot ključno orodje za doseganje ciljev konvencije, saj gozdovi zmanjšujejo erozijo tal, stabilizirajo vodne poti in preprečujejo sušo ter poplave. UNCCD poudarja pomen pogozdovanja in trajnostnega kmetijstva, ki sta ključna za zmanjšanje erozije tal in poplav, zlasti v regijah, ki so ranljive za degradacijo tal in sušne razmere.

Okvirna konvencija Združenih narodov o spremembi podnebja (UNFCCC), sprejeta 1992, ki jo je Slovenija ratificirala leta 1995 [10], poudarja pomen gozdov v okviru blaženja in prilagajanja podnebnim spremembam. Gozdovi so pomemben del podnebnih strategij, saj prispevajo k absorpciji ogljika, a hkrati tudi zmanjšujejo posledice naravnih nesreč, kot so poplave in erozija. Pobuda **REDD+ (Zmanjšanje emisij iz krčenja in degradacije gozdov)** [11] je ključni mehanizem v okviru UNFCCC, ki spodbuja države k zaščiti gozdov. Med glavnimi cilji je tudi zmanjšanje tveganj zaradi erozije in poplav, saj gozdovi ščitijo tla in uravnavajo vodni cikel. Države pogodbenice UNFCCC so na srečanju pogodbenic leta 2014 sprejele posebno (pravno nezavezujočo) deklaracijo proti krčenju gozdov – **Newyorško deklaracijo o gozdovih** [12], katere cilj je zmanjšati krčenje gozdov in do leta 2030 doseči popolno zaustavitev deforestacije. Ukrepi za zaustavitev deforestacije so namreč pomembni za ohranjanje naravne zaščite pred poplavami in erozijo, ker gozdovi delujejo kot naravne rezerve za vodo in ščitijo pred izpiranjem tal.

Leta 2015 pa so države članice UNFCCC sprejele **Pariški sporazum**, ki ga je Slovenija ratificirala leta 2016. [13] Po tem so države članice sporazuma dolžne vključiti ukrepe, ki zadevajo varstvo gozdov kot naravno metodo za preprečevanje podnebnih katastrof, vključno s poplavami in erozijo. Za spremljanje stanje v okviru UNFCCC je bilo vzpostavljen **Medvladni panel za podnebne spremembe (IPCC)**, ki pripravlja redna poročila o stanju in projekcijah podnebnih sprememb ter posebna tematska poročila. Poročila vključujejo povezave med gozdovi, erozijo tal in poplavami, zlasti v kontekstu prilagajanja na podnebne spremembe in blaženja njihovih posledic. Leta 2000 je bilo objavljeno poročilo o povezavi med podnebnimi spremembami in varstvom tal, erozijo in gozdovi (**Land Use, Land-Use Change, and Forestry**), v katerem je poudarjeno, da varstvo gozdov in pogozdovanje zmanjšujeta občutljivost na poplave in erozijo tal. [14] Zadnje, **šesto redno poročilo** [15] vsebuje ključne ugotovitve o vplivih podnebnih sprememb na različne ekosisteme, med njimi tudi na gozdove. Glede funkcije gozdov v zvezi s poplavami poročilo poudarja, da gozdovi zadržujejo padavine in zmanjšujejo hitrost odtoka vode, kar pomembno prispeva k zmanjšanju tveganja za poplave. Degradacija gozdov, kot je krčenje in netrajnostna raba tal, zmanjšuje sposobnost pokrajin za absorpcijo vode, kar povečuje pogostost in intenzivnost poplav. Zasaditev dreves v urbanih območjih prispeva k zmanjšanju urbanih poplav, saj drevesa vplivajo na absorpcijo vode. Na naravi temelječe rešitve pa učinkovito zmanjšujejo vplive ekstremnih vremenskih dogodkov in znižujejo poplavno tveganje. Med ukrepi je posebej izpostavljeno trajnostno upravljanje z gozdovi, krepitev zakonodaje in ustreznega financiranja za trajnostno upravljanje z gozdovi in preprečevanje nezakonitih in slabih praks pri upravljanju z gozdovi. Pomembna

je obnova degradiranih ekosistemov z rehabilitacijo poplavnih območij in sajenje dreves, prilagojenih lokalnim razmeram. Poročilo jasno poudarja, da so gozdovi in na naravi temelječi ukrepi upravljanja z gozdovi, ključni za blaženje podnebnih sprememb in prilagajanje nanje. Ohranjanje in obnova gozdov prispeva k poplavni varnosti, hkrati pa se izboljšuje odpornost ekosistemov in lokalnih skupnosti na ekstremne vremenske pojave. Poročilo podaja oceno vpliva podnebnih sprememb na vodne režime in poplavno ogroženost in poudarja pomembnost naravnih rešitev, kot sta obnova gozdov ob rekah in ohranitev mokrišč, za izboljšanje poplavne varnosti. Pomembna je sinergija med obnovo gozdov in prilagajanjem na poplave.

Poleg navedenih pravno zavezujočih konvencij pa sta za gozdove pomembna še dva globalna sporazuma, ki pa nista pravno zavezujoča. **Svetovni okvir za biotsko raznovrstnost Kunming-Montreal**.[\[16\]](#) je bil sprejet na 15. konferenci pogodbenic Konvencije o biološki raznovrstnosti leta 2022. Sporazum je zgodovinski dogovor, čigar cilj je zaustaviti izgubljanje biotske raznovrstnosti do leta 2030 in vključuje tudi nekatere ključne cilje, ki se nanašajo na poplavno varnost in gozdove:

- Cilj 2: Do leta 2030 obnoviti vsaj 30 % degradiranih ekosistemov, vključno z gozdovi, mokrišči in obalnimi območji. Obnova gozdov izboljšuje njihovo sposobnost zadrževanja vode, preprečuje erozijo tal in zmanjšuje poplavno ogroženost.
- Cilj 3: Do leta 2030 zaščititi 30 % kopenskih in morskih območij, s posebnim poudarkom na območjih, pomembnih za blaženje podnebnih sprememb in preprečevanje poplav. Vključuje zaščito obalnih gozdov, mangrov in poplavnih gozdov.
- Cilj 8: Uporaba na naravi temelječih rešitev za obvladovanje tveganj, povezanih s prekomernimi padavinami. Poudarjen je pomen gozdov in drugih ekosistemov pri zmanjševanju tveganj za poplave in ohranjanju hidroloških ciklov. Gozdovi so v poročilu prepoznani kot ključni del na naravi temelječih rešitev za prilagajanje podnebnim spremembam. Varovanje in obnova gozdov zmanjšuje intenzivnost in obseg poplav.
- Cilj 10: Trajnostna raba in upravljanje: Trajnostno upravljanje gozdov za izboljšanje njihove ekosistemske funkcije, vključno z vpijanem vode in preprečevanjem poplav.

Sporazum vključuje zaveze za zagotovitev ustreznih finančnih sredstev za projekte, ki obravnavajo gozdove in njihove ekosistemske funkcije, vključno z obvladovanjem poplavnega tveganja. Pomembno je aktivno vključevanje lokalnih skupnosti, ki so neposredno odvisne od gozdov, v programe za obnavljanje in zaščito ekosistemov, ki zmanjšujejo poplavno ogroženost. V okviru merjenja napredka pri obnovi gozdov in zmanjšanju poplavnih tveganj so postavljeni kazalniki, kot sta povečanje zaščiteneh območij in obnova degradiranih zemljišč, vključno s spremljanjem učinkov na zmanjšanje poplav.

Za preprečevanje naravnih nesreč pa je pomemben tudi (nezavezujoč) **Sendajski okvir za zmanjševanje tveganja nesreč** (Sendai Framework for Disaster Risk Reduction). Prvega je leta 2005 za obdobje do leta 2015 sprejela Generalna skupščina ZN za zmanjšanje tveganja naravnih nesreč, trenutno veljavni pa se nanaša na obdobje 2015–2030.[\[17\]](#) Sendajski okvir prepoznava gozdove kot ključne elemente na naravni temelječih rešitev za zmanjševanje tveganj naravnih nesreč, kot so poplave.[\[18\]](#) Spodbuja države, da trajnostno upravljajo svoje gozdove in jih uporabljajo kot naravne pregrade za zmanjšanje tveganja poplav in drugih nesreč. Poudarja uporabo na naravi temelječih rešitev za obvladovanje tveganj nesreč, pri čemer so trajnostno upravljanje gozdov, pogozdovanje in obnova degradiranih območij ključni ukrepi za zmanjšanje nevarnosti poplav in erozije.

Poseben mednarodni sporazum za Evropo pa predstavlja **Helsinška resolucija** (H1) [19], ki je bila sprejeta na ministrski konferenci držav Evrope leta 1993 (Forest Europe [20]). **Forest Europe**, v katero je vključenih 45 držav podpisnic je posebna platforma za gozdove v Evropi in predvideva skupno ukrepanje, ki je načrtovano na ministrskih konferencah. Helsinška konvencije je postavila temelje za enoten okvir trajnostnega gospodarjenja z gozdovi v Evropi. Njene smernice so bile upoštevane v nacionalnih gozdarskih politikah evropskih držav (tudi Sloveniji) in predstavljajo pomemben korak v prizadevanjih za trajnostno rabo gozdov ter varstvo njihovega ekološkega ravnovesja. Ključno je trajnostno upravljanje z gozdovi in ohranjanje biotske raznovrstnosti, plodnosti tal, ekosistemskih storitev in drugih okoljskih funkcij gozdov. Gozdovi imajo tudi ključno vlogo pri varstvu pred poplavami, saj delujejo kot naravne pregrade, ki zmanjšujejo intenzivnost in pogostost poplav. Na različne načine prispevajo k zaščiti pred poplavami, kar vključuje regulacijo odtoka vode, zmanjšanje erozije tal in izboljšanje prodiranja vode v tla. Forest Europe pa je leta 2024 sprejel tudi **Bonnsko deklaracijo** [21] in odločitev o trajnostnem upravljanju z gozdovi [22] kot orodju za povečanje odpornosti gozdov.

Glavni mehanizmi, s katerimi gozdovi prispevajo k varstvu pred poplavami, kot jih prepoznavajo mednarodni dokumenti in politike so torej:

- Igrajo pomembno vlogo pri zadrževanju deževnice in njenem počasnem sproščanju v vodne sisteme. Koreninski sistemi dreves, gozdna tla in gozdna vegetacija pomagajo pri absorpciji vode, kar zmanjšuje količino površinskega odtoka, ki lahko povzroči poplave. Gozdna tla imajo visoko sposobnost infiltracije vode, kar pomaga zmanjšati takojšnje odtekanje vode in poplavno ogroženost nižinskih območij.
- Vplivajo na hitrost odtekanja vode – z zmanjševanjem hitrosti, s katero voda teče po površini, omogočajo počasnejše odtekanje vode v rečne sisteme. Gozdna vegetacija zadržuje vodo in preprečuje, da bi voda hitro dosegla struge rek ali potokov.
- Gozdovi preprečujejo erozijo tal, saj drevesni koreninski sistemi stabilizirajo tla in preprečujejo, da bi padavine odplaknile zgornje plasti prsti. Brez zaščitne funkcije gozdov so tla bolj nagnjena k eroziji, kar povečuje nevarnost sedimentacije v rekah in potokih. To lahko zmanjšuje kapaciteto vodotokov in povečuje tveganje poplav, zlasti v času hudih nalivov.
- Poleg erozije tal gozdovi zmanjšujejo tudi tveganje za plazove. Drevesa in vegetacija s stabilizacijo tal zmanjšujejo verjetnost zdrsov zemljin, ki bi lahko povzročili naravne ovire za vodne tokove in posledične poplave.
- Gozdovi imajo pomembno vlogo pri regulaciji lokalnega in globalnega vodnega cikla, saj prek izhlapevanja (evapotranspiracije) sproščajo vlago v ozračje. Ta proces vpliva na porazdelitev padavin in zmanjšuje možnosti ekstremnih vremenskih razmer, vključno z močnimi nalivi, ki vse pogosteje vodijo k poplavam.

2. Ureditev v EU

Evropski zeleni dogovor [23] je sveženj političnih pobud Evropske komisije, ki naj bi leta 2019 EU usmerile proti zelenemu prehodu in jo do leta 2050 pripeljale do podnebne nevtralnosti. Pripomogel bo k preoblikovanju EU v pravično in uspešno družbo s sodobnim in konkurenčnim gospodarstvom. V skladu z njim je potrebujemo celosten in medsektorski pristop, pri katerem bodo vsa relevantna

področja politike pripomogla h končnemu cilju glede podnebja. Sveženj vključuje pobude, ki urejajo tesno prepletena področja podnebja, okolja, energije, prometa, industrije, kmetijstva in trajnostnega financiranja. Cilj dogovora je med drugim doseči podnebno nevtralnost, določiti višje cilje na področju biotske raznovrstnosti, zagotoviti zdravo okolje, izboljšati zdravje in dobrobit ljudi ter spodbujati trajnostno in krožno biogospodarstvo. Monitoring stanja in trendov v gozdovih in ekosistemih ter večnamenskosti, ki podpira prostovoljno dolgoročno celovito načrtovanje držav članic, bo ključnega pomena za učinkovito doseganje tega cilja. S svežnjem »Pripravljeni na 55« [\[24\]](#) naj bi se podnebne ambicije zelenega dogovora prenesle v zakonodajo. Za gozdove pa predstavljajo relevanten okvir naslednji dokumenti.

Evropska podnebna pravila [\[25\]](#), ki poudarja trojno vlogo gozdov, in sicer kot ponorov ogljika ter za shranjevanje in nadomeščanje ogljika, prispeva k zmanjšanju toplogrednih plinov v ozračju, hkrati pa zagotavlja, da gozdovi še naprej rastejo in zagotavljajo številne druge storitve (23. točka preambule). Pomembno pa je določilo 5. člena, ki države članice zavezuje k pripravi nacionalnih strategij za prilagajanje. Za njihovo pripravo je Evropska komisija pripravila **Smernice o strategijah in načrtih držav članic za prilagajanje** [\[26\]](#), ki države usmerjajo k trajnostnem upravljanju in krepitvi podnebne odpornosti gozdnih ekosistemov za zagotavljanje več ekosistemskih storitev.

Nova strategija EU za prilagajanje podnebnim spremembam [\[27\]](#), ki spodbuja trajnostno upravljanje z gozdovi in na naravi temelječe rešitve.

Strategija EU za biotsko raznovrstnost do leta 2030, Vračanje narave v naša življenja [\[28\]](#), katere cilj do leta 2030 je usmeriti biotsko raznovrstnost na pot okrevanja. Poudarja, da so gozdovi izrednega pomena za biotsko raznovrstnost, uravnavanje podnebja in urejanje voda, zagotavljanje hrane, zdravil in materialov, sekvestracijo in shranjevanje ogljika, stabilizacijo tal ter čiščenje zraka in vode. Načrtuje strogo zavarovanje preostalih pragozdov in staroraslih gozdov v EU, povečanje količine gozdov ter izboljšanje njihovega zdravja in odpornosti, tudi s pogozdovanjem. Delež gozdnih površin, za katere veljajo načrti upravljanja, bi moral vključevati vse javne gozdove, s katerimi se gospodarji, in vse večje število zasebnih gozdov, hkrati pa bi bilo treba še naprej uporabljati in nadalje razvijati prakse, ki spodbujajo biotsko raznovrstnost. Strategija načrtuje tudi zasaditev treh milijard novih dreves. V ta namen je Evropska komisija izdala **Smernice za biodiverziteti prijazno pogozdovanje, ponovno pogozdovanje in sajenje dreves** [\[29\]](#). Strategija poudarja tudi, da bi se morala uporaba celih dreves za proizvodnjo energije – ne glede na to, ali se ta proizvaja v EU ali uvažata –, čim bolj zmanjšati.

Uredba (EU) 2204/1991 o obnovi narave [\[30\]](#), katere 12. člen predvideva obnovo gozdnih ekosistemov in zavezuje države članice, da na nacionalni ravni dosežejo trend povečanja indeksa splošno razširjenih gozdnih ptic in najmanj šestih od naslednjih sedmih kazalnikov: stoječi odmrli les, ležeči odmrli les, delež gozdov z neenakomerno starostno strukturo, gozdna povezljivost, zaloge organskega ogljika, delež gozdov, v katerih prevladujejo domorodne drevesne vrste, raznovrstnost drevesnih vrst. Uredba vključuje tudi skupno obveznost zasaditve treh milijard dreves (13. člen).

Sprememba pravil LULUCF – gre za spremembo Uredbe (EU) 2018/841 o vključitvi emisij toplogrednih plinov in odvzemov zaradi rabe zemljišč, spremembe rabe zemljišč in gozdarstva v okviru podnebne in energetske politike do leta 2030, ki je bila izvedena z Uredbo (EU) 2023/839 [\[31\]](#).

Nova strategija EU za gozdove do leta 2030 [32], ki je ključen strateški načrt za gozdove do leta 2030 in temelji na Strategiji EU za biotsko raznovrstnost do leta 2030. Ima tri glavne cilje: podpiranje trajnostnega gospodarjenja z gozdovi; zagotavljanje finančnih spodbud za lastnike in upravljavce gozdov, da bi prevzeli okolju bolj prijazne prakse; povečanje obsega in biotske raznovrstnosti gozdov, vključno z zasaditvijo treh milijard dreves. Posebej pomembno je 3. poglavje, ki govori o varstvu, obnovi in širitvi gozdov EU za boj proti podnebnim spremembam, zaustavitev izgube biotske raznovrstnosti ter zagotavljanje odpornih in večnamenskih gozdnih ekosistemov. Zaradi podnebnih sprememb in izgube biotske raznovrstnosti so nujno potrebni prilagodljiva obnova gozdov in ekosistemski pristopi h gospodarjenju z gozdovi, ki krepijo odpornost gozdov. To je predpogoj, da bodo gozdovi lahko izpolnjevali svoje socialno-gospodarske in okoljske funkcije za prihodnje generacije ter v prihodnjih desetletjih omogočili cvetoče gozdarsko biogospodarstvo. Namenjeni pa so tudi preprečevanju naraščanja socialno-ekonomskih stroškov zaradi naravnih nesreč v gozdovih, zaščiti ljudi, zemljišč in hiš pred poplavami, požari in zemeljskimi plazovi ter ohranitvi funkcije gozdov kot zalog in ponorov ogljika ter njihovih drugih ekosistemskih storitev, ki so bistvene za zdravje in dobro počutje ljudi – kot so čist zrak, urejanje voda in habitati za različne žive organizme, ki jih gostijo. Za izboljšanje odpornosti in prilagajanja gozdov je treba vse bolj varovati in obnavljati biotsko raznovrstnost gozdov ter sprejeti prakse gospodarjenja z gozdovi, prijazne do biotske raznovrstnosti. Za zmanjšanje občutljivosti potrebujemo zanesljive pristope k zmanjševanju tveganja, saj se bo večina gozdov zaradi podnebnih sprememb spreminjala. Strogo bo treba zaščititi tudi vse pragozdove in starorasle gozdove.

Strategija EU za tla do leta 2030, Koristi zdravih tal za ljudi, hrano, naravo in podnebje [33], poudarja, da je pomembno ohranjanje zdravih tal tudi v gozdovih, saj so drevesa in tla, na katerih drevesa rastejo, močno soodvisna, koristi in škoda pa so obojestranske. Pri gospodarjenju z gozdovi se je treba izogibati netrajnostnim praksam, ki degradirajo tla, npr. z zbijanjem tal, erozijo ali zmanjševanjem vsebnosti organskega ogljika v tleh. Strategija je prvi strateški dokument, namenjen varstvu tal. Sledi mu sprejem direktive o spremljanju tal, ki pa je še v sprejemanju. Glede na ključno vlogo tal v vodnem krogu so ta tudi nepogrešljiv zaveznik pri prilagajanju podnebnim spremembam. Visoka sposobnost zadrževanja vode v tleh zmanjšuje posledice poplav in negativni učinek suše.

Za izvedbo več zgornjih dokumentov, predvsem strategije EU za biodiverzitetu in nove strategije EU za gozdove je v postopku sprejemanja **Uredba o okviru za monitoring odpornih evropskih gozdov**, ki pa še ni sprejeta.[34] Za gozdove pa so pomembne **Smernice Evropske komisije za sonaravnije gospodarjenje z gozdovi** (Guidelines on closer-to-nature forest management) [35].

Za globalno vlogo EU v zvezi z gozdovi je pomemben sprejem **Uredbe o omogočanju dostopnosti nekaterih primarnih in drugih proizvodov, povezanih s krčenjem in degradacijo gozdov** [36], ki določa pravila o dajanju proizvodov, kot so govedo, kakav, kava, oljna palma, guma, soja in les, ki so bili proizvedeni ali krmljeni, na trg, tako da se čim bolj zmanjša prispevek EU h krčenju in degradaciji gozdov po vsem svetu. Predhodnica te uredbe pa je bila Resolucija Evropskega parlamenta s priporočili Komisiji o pravnem okviru EU za zaustavitev in obrnitev trenda krčenja gozdov, po svetu, ki ga povzroča EU.[37]

Za varstvo pred poplavami je relevantna še ureditev tega področja, predvsem **Direktiva 2007/60/ES o oceni in obvladovanju poplavne ogroženosti** [38], katere namen je vzpostaviti okvir za oceno in obvladovanje poplavne ogroženosti. Direktiva sicer ne omenja gozdov, vendar zgoraj navedeni dokumenti jasno kažejo na pomembno vlogo gozdov pri zmanjševanju poplavne ogroženosti.

3. Nacionalna ureditev

3.1. Strateški okvir

Resolucija o nacionalnem programu varstva okolja za obdobje 2020 do 2030 (NPVO) [39] je najpomembnejši krovni strateški dokument s področja narave in okolja. NPVO 2020–2030 obravnava varovanje, ohranjanje in izboljševanje slovenskega naravnega kapitala: narave z biotsko raznovrstnostjo in naravnimi vrednotami, tla, zrak in vode. Resolucija pa ne obravnava gozdov, ki so sicer prav tako pomemben naravni kapital Slovenije, vendar so že obravnavani v Resoluciji o Nacionalnem gozdnem programu. Povzema pa izhodišče tega programa, ki je prepoznan pomen ohranjanja biotske raznovrstnosti gozdov in njihovega sonaravnega gospodarjenja. Sonaravno gospodarjenje z gozdom ima v Sloveniji več kot stoletno tradicijo, načela takega gospodarjenja so vgrajena v gozdnogospodarsko načrtovanje, lastninska pravica na gozdovih pa se uresničuje z upoštevanjem njihovih ekoloških, socialnih in proizvodnih funkcij. Zagotavljanje ugodnega ohranitvenega stanja vrst in habitatnih tipov v gozdnem prostoru je tako vgrajeno v načrtno ravnanje z gozdom. Posledično zaradi ugodnega stanja populacij evropsko pomembnih vrst in habitatnih tipov območja Natura 2000 prekrivajo več kot 50 % slovenskih gozdov. Prepoznana je tudi koristna vloga gozdov pri varstvu tal, preprečevanju erozijskih procesov, preprečevanju oziroma blaženju poplav, ponoru ogljika, zagotavljanju virov pitne vode in zagotavljanju življenjskega prostora številnim ogroženim živalskim vrstam, kamor sodijo tudi velike zveri. Izvajanje Nacionalnega gozdnega programa zato prispeva tudi k doseganju ciljev NPVO 2020–2030 (točka 5).

Resolucija o nacionalnem gozdnem programu (ReNGP) iz 2007¹ [40] je temeljni strateški dokument s področja gozdov in gozdarstva, namenjen določitvi nacionalne politike trajnostnega razvoja gospodarjenja z gozdovi. Program opredeljuje varovalni pomen gozdov (točka 6.3.), saj gozd uravnava vodni odtok z blaženjem erozijske moči dežnih kapljic ter z veliko infiltracijsko in zadrževalno sposobnostjo gozdnih tal za vodo. Poudarja, da so **varovalni gozdovi**, izjemno pomembni za varstvo zemljišč pred usadi, izpiranjem in krušenjem. Kot varovalni gozdovi so opredeljeni gozdovi na strmih obronkih ali bregovih voda, gozdovi, ki so izpostavljeni vetru in v hudourniških območjih zadržujejo preneglo odtekanje voda, gozdovi blizu zgornje gozdne meje in na zelo strmih pobočjih ter v nekaterih območjih z izjemno poudarjeno biotopsko funkcijo ter pomembni ostanki gozdov v kmetijski krajini. Varovalni gozdovi varujejo in ohranjajo ekološko ravnovesje tam, kjer je to še posebej občutljivo in ogroženo. Gospodarjenje v teh gozdovih je usmerjeno h krepitvi njihove varovalne oziroma biotopske funkcije (točka 5.1). Za varovalne so torej razglašeni tisti gozdovi, ki imajo izjemno poudarjeno funkcijo varovanja gozdnih zemljišč in sestojev. Gospodarjenje v teh gozdovih je v povprečju nizke intenzivnosti, z osnovno nalogo krepitve njihovih ekoloških funkcij, dela v varovalnih gozdovih in hudourniških območjih pa v celoti financira država.

¹ Ki pa je v procesu spreminjanja, Proces spremembe in dopolnitve nacionalnega gozdnega programa (CRP V4-2219), <https://www.gozdis.si/projekti/proces-spremembe-in-dopolnitve-nacionalnega-gozdnega-programa-crp-v4-2219/>.

Program podaja nekaj usmeritev, ki se posebej nanašajo tudi na varovalne gozdove za ohranjanje biotske raznovrstnosti gozdov na ekosistemski ravni in za zagotavljanje učinkovanja gozdov na ogroženih območjih:

- ohranjati vlogo varovalnih gozdov v prostoru in jo krepiti;
- preveriti je treba območja varovalnih gozdov oziroma varovalne funkcije gozdov in ogrožena območja po predpisih o vodah ter pripraviti usmeritve za ravnanje z gozdovi na teh območjih;
- na erozijskih, plazljivih in plazovitih območjih je treba ohranjati in povečevati gozdnatost;
- spodbujati ohranjanje varovalnih gozdov;
- pri gradnji in vzdrževanju gozdnih prometnic ter pri gozdnogojitvenih usmeritvah v gozdovih s poudarjeno varovalno funkcijo je treba upoštevati pogostnost neurij.

Hidrološka vloga gozda je v Sloveniji še posebej pomembna zaradi reliefnih razmer in velike količine padavin v gorskem svetu, ki je med najbolj namočenimi v vsem alpskem loku. Razmerja med največjimi in najmanjšimi letnimi odtoki slovenskih vodotokov kažejo, da ima večina naših vodotokov hudourniški značaj. Brez gozda bi bil ta značaj zelo okrepljen. Zaradi visoke zadrževalne in filtracijske sposobnosti gozdnih tal so gozdovi izrednega pomena tudi za ohranitev virov čiste pitne vode. V gozdu so podnebni ekstremi znatno ublaženi glede na podnebje zunaj gozda. Z izmenjavo zraka z okolico, z zasenčenjem in oviranjem vetra pri tleh gozd zmanjšuje podnebne ekstreme tudi v svoji okolici. V gozd se odlagajo različni delci iz onesnaženega zraka, zato gozd deluje kot filter, kar je še posebej pomembno v okolici večjih virov onesnaženja zraka (Zasavje, Velenje, Mežica). V okolici zdravilišč gozd prispeva h kakovosti zraka še z bogatenjem zraka s kisikom. V vse bolj obremenjenem okolju ima gozd izjemno pomembno vlogo pri ohranjanju biotske raznovrstnosti in ekološkega ravnotežja v naravi. Ima tudi nenadomestljivo vlogo pri varstvu tal na strmih legah, še posebej v visokogorju. Pred naravnimi nevarnostmi ščiti nižje ležeča zemljišča in objekte.

Izvajanje nacionalnega programa se obdobjno opredeli z operativnim programom. Prvi operativni programje bil sprejet za obdobje od 2017 do 2021, veljavni pa je **Operativni program za izvajanje Nacionalnega gozdnega programa za obdobje od 2022 do 2027**.^[41] Poudarja, da se v varovalnih gozdovih in gozdovih s posebnim namenom ohranjajo uveljavljeni režimi, povezani z ohranjanjem biotske raznovrstnosti. Z nakupi z namenskimi sredstvi gozdnega sklada se povečuje površina varovalnih gozdov in gozdov s posebnim namenom v državni lasti, te površine pa so se v zadnjih letih precej povečale. Pomen varovalne, hidrološke in zaščitne funkcije gozdov narašča. Varovalni gozdovi varujejo zemljišča, preprečujejo erozijo tal, ohranjajo vodne vire in hkrati zagotavljajo druge nelesne funkcije gozda. Stanje je dokaj ugodno, hidrološka in zaščitna funkcija gozdov pa še nista ustrezno opredeljeni. Stanje je in bo izrednega pomena za ohranjanje virov čiste pitne vode ter oblikovanje vodnih režimov v povirjih. Opredelitev gozdnih površin glede na poudarjenost funkcij še ni optimalna. Pri opredelitvi hidrološke funkcije so pomanjkljive hidrološke strokovne podlage, pri zaščitni funkciji pa manjka celovita analiza terenskih razmer nad različnimi infrastrukturnimi in drugimi objekti, ki jih gozd varuje pred padajočim kamenjem, snežnimi plazovi in zdrsi zemljine. Varovalno vlogo gozdov je treba krepiti s prilagojenim gospodarjenjem na varovalnih in zavarovanih območjih. Okrepiti bo treba delo na urejanju povirij hudourniških vodotokov v gozdovih. Krepiti je treba ukrepanje z načrti določenih varovalnih gozdovih in na hudourniških območjih za krepitev njihove odpornosti in zagotavljanje varovalnih učinkov. Predvideno pa je tudi povečanje novih površin, izvzetih iz gospodarjenja, ter celovita prenova sistema gozdov s posebnim namenom in varovalnih gozdov, pri čemer je nove

površine, izvzete iz gospodarjenja, treba določati zlasti okoli obeh gozdnih rezervatov s statusom svetovne dediščine (Pragozd Krokari in Snežnik-Ždrecle), okoli gozdnih rezervatov z namenom prispevanja k doseganju ciljev v okviru omrežja Natura 2000 iz programa upravljanja območij Natura 2000, v varovalnih gozdovih, pomembnih za biotsko raznovrstnost, ter na območjih zgostitev ekocelic brez ukrepanja.

Odškodnine zaradi omejevanja lastninske pravice v varovalnih gozdovih in gozdovih s posebnim namenom se izplačujejo glede na vložene upravičene zahteve lastnikov gozdov, kar se iz leta v leto razlikuje. V proračunu Slovenije se zagotavljajo sredstva za odškodnine zaradi omejevanja lastninske pravice v varovalnih gozdovih. Na svetovni ravni se predvideva še naprej aktivno sodelovanje v aktivnostih Foruma ZN o gozdovih (UNFF) [4] in pri izvajanju njegovega Strateškega načrta za gozdove do leta 2030. [5] V okviru FAO se načrtuje poročanje o stanju gozdov, skupaj z Avstrijo pa vodenje delovne skupine o varovalnih gozdovih.

Gozdnogospodarski načrti gozdnogospodarskih območij [42] glede varovalnih gozdov podajajo naslednje ključne usmeritve:

- Ohranja naj se obseg varovalnih gozdov.
- Proizvodne dobe naj se skrajšajo v varovalnih gozdovih, kjer debelo drevje ogroža zagotavljanje varovalne funkcije gozdov. Sicer so v varovalnih gozdovih lahko proizvodne dobe daljše, intenzivnost sečnje pa manjša kot v primerljivih gospodarskih gozdovih.
- Posegi v prostor se usmerjajo v gozdove z manjšim pomenom ekoloških in socialnih funkcij.
- Ohranja se zavarovane gozdove (gozdni rezervati, gozdovi osrednjega območja TNP, varovalni gozdovi, gozdovi s posebnim namenom) in strnjene komplekse gozdov.
- V varovalnih gozdovih posegi v prostor praviloma niso dopustni. V varovalnih gozdovih se posegi dopuščajo izjemoma, kadar ni nobene druge rešitve in je poseg nujen. V tem primeru je treba pridobiti dovoljenje ministrstva, pristojnega za področje gozdarstva, in po potrebi izvesti ustrezne omilitvene ukrepe.
- Ukrepanje v varovalnih in zaščitnih gozdovih je treba intenzivirati. Z realizacijo načrtovanih ukrepov se varovalne in zaščitne gozdove usmerja predvsem h krepitvi varovalnega učinka gozdov, k preprečevanju erozijskih procesov in ohranjanju pokrivnosti tal.
- Na območju varovalnih gozdov, na erozijskih, plazovitih, poplavnih in plazljivih območjih, na strmih in močno skalovitih predelih je treba ohranjati stalno pokrivnost tal, raznomerno zgradbo gozda, povečevati gozdnatost, zagotoviti naravno obnovo gozda ter rastišču primerno sestavo drevesnih vrst.
- V predelih, ki imajo poleg varovalne poudarjeno tudi zaščitno funkcijo, se izvaja tudi tehnične ukrepe, ki prispevajo k varovanju nižje ležečih objektov.
- Z aktivnim ukrepanjem se pospešuje take strukture in zgradbe gozdnih sestojev, ki so pomembne za krepitve varovalne in zaščitne funkcije gozda.
- Načrtovani ukrepi v varovalnih gozdovih so namenjeni ohranjanju in izboljševanju ugodnega stanja glede stabilnosti pobočij, hudourniških strug in podorov. Ukrepa se prioritarno v gozdovih, kjer je poleg varovalne funkcije poudarjena še zaščitna funkcija in kjer so ti gozdovi na erozijskih in hudourniških območjih. V teh gozdovih naj se začnejo izvajati vsi ukrepi (glej usmeritve za to funkcijo), ki zmanjšujejo tveganja za naravne nevarnosti. Pomembno je vzdrževati ugodno stanje,

odstranjovati staro in nevitarno drevje ter hitro sanirati posledice ujm. Ukrepanje je treba prilagoditi terenskim in rastiščnim razmeram ter prisotnosti naravnih nevarnosti.

V varovalnih gozdovih je pri gospodarjenju treba upoštevati režim gospodarjenja varovalnih gozdov, ki ga določajo Uredba o varovalnih gozdovih in gozdovih s posebnim namenom ter podrobnejše usmeritve za varovanje posameznih območij varovalnih gozdov, določene z gozdnogospodarskimi načrti gozdnogospodarskih enot. V gozdnogospodarskih načrtih gozdnogospodarskih območij za obdobje 2021–2030 so med usmeritve za varovalne in zaščitne gozdove vključene še naslednje smernice:

- izvajati obnovo gozdov na večjih strminah tako, da bo z naravnim pomlajevanjem zagotovljena stalna pokritost tal z naravno vegetacijo;
- gospodariti z daljšimi proizvodnimi in pomladitvenimi dobami, kot so v ostalih rastiščno podobnih gozdovih;
- opraviti sečnje z namenom dolgoročnega povečanja stabilnosti teh sestojev. V primeru kritične stabilnosti odstraniti prestara drevesa in sanirati erozijska žarišča;
- minimalno posegati v sestoje na najstrmejših, termofilnih pobočjih. V najekstremnejših delih posegati samo v smislu saniranja ali preprečevanja izval in usadov;
- temeljiti na minimalni negi, kjer je ta nujno potrebna za izboljšanje ali ohranitev zagotavljanja varovalne in zaščitne funkcije gozdov;
- pospeševati rastišču in naravnim razmeram primerno drevesno sestavo, ki najbolje zagotavlja uresničevanje varovalne in zaščitne funkcije gozda ter hkrati pomeni glavni ukrep za reševanje povečanih tveganj zaradi podnebnih sprememb v teh gozdovih. Na obrežju rek zaradi erozije ob visokih vodah pospeševati drevesne in grmovne vrste, ki so primerne logom in dobravam;
- skrbeti za čim manjši vnos lesenega plavja v vodotok z zagotavljanjem in izvajanjem doslednega nadzora nad stanjem hudourniških strug in ustreznim gospodarjenjem z gozdom v zalednih območjih (nižje lesne zaloge in redno odstranjevanje težkega, nestabilnega ter odmrlega drevja);
- urejanje hudournikov in hudourniških zlivnih območij ni omejeno zgolj na struge vodotokov, ampak je usmerjeno v celovito urejanje prostora in preventivno protierozijsko ukrepanje v širšem zalednem območju hudourniškega območja;
- uporabljati rastišču in terenskim razmeram prilagojeno sečnjo in tehnologijo spravila lesa;
- zgraditi oziroma vzdrževati protipožarne elemente (poti in preseke) v varovalnih gozdovih, ki imajo hkrati tudi zaščitno funkcijo in so večinoma požarno ogroženi,.

3.2. Normativni okvir

Zakon o gozdovih (ZG) ² [43] določa, da se za varovalne gozdove razglasijo gozdovi, ki v zaostrenih ekoloških razmerah varujejo sebe, svoje zemljišče in nižje ležeča zemljišča, in gozdovi, v katerih je izjemno poudarjena katerakoli druga ekološka funkcija (43. člen). Varovalni gozdovi se razglasijo s

² V februarju 2024 je bil v javni razpravi Zakon o spremembah in dopolnitvah Zakona o gozdovih, ki se nanašajo tudi na varovalne gozdove glede podrobnejše ureditve razmerja z lastniki gozda (nadomestilo stroškov za izvedbo potrebnih del, stroškov zaradi povečanega obsega gospodarjenja, odškodnina zaradi omejenega uživanja lastninske pravice), <https://e-uprava.gov.si/si/drzava-in-druzba/e-demokracija/predlogi-predpisov/predlog-predpisa.html?id=17514>.

predpisom vlade (45. člen), s tem predpisom pa se določijo tudi režim gospodarjenja s takim gozdom, izvajalec tega režima in zavezanec za zagotovitev sredstev za stroške, ki nastajajo zaradi posebnega režima gospodarjenja (46. člen). Če se z razglasitvijo gozda za varovalni gozd omeji uživanje lastnine oziroma uveljavljanje lastninske pravice na gozdu, ima lastnik pravico zahtevati ustrezne davčne olajšave ali pravico do odškodnine po predpisih o razlastitvi oziroma lahko zahteva, da mu Slovenija, ki je gozd razglasila za varovalni gozd, ta gozd odkupi. Če lastnik to zahteva, je razglasitelj dolžan odkupiti ta gozd (46. člen ZG). V prostorskem delu območnega načrta (gozdnogospodarski načrt območja) se prikažejo območja, ki so razglašena za varovalni gozd (10. člen). V prostorskem delu gozdnogospodarskega načrta gozdnogospodarske enote pa se prikažejo območja, ki so razglašena za varovalni gozd, in območja, ki so predlagana, da se jih razglasi kot varovalni gozd (11. člen). **Glede posegov v varovalni gozd** lahko minister, pristojen za gozdarstvo, ne glede na predpise o urejanju prostora in prostorskem načrtovanju odobri poseg³ v varovalni gozd, če se s posegom bistveno ne zmanjšajo funkcije, zaradi katerih je bil gozd razglašen (46. člen). Sicer pa je za graditev objektov in posege v gozd oziroma gozdni prostor treba pridobiti soglasje Zavoda za gozdove, ki pa ga ni mogoče izdati, kadar je pričakovati, da bodo vplivi posega v prostor bistveno ogrozili funkcije gozdov, pri čemer se upošteva ovrednotenje funkcij iz gozdnogospodarskih načrtov (21. člen). Za gozdne ceste v varovalnih gozdovih Zavod za gozdove določi poseben režim prometa (39. člen). V proračunu Slovenije se zagotavljajo sredstva za načrtovana dela v varovalnih gozdovih in hudourniških območjih v zasebnih gozdovih, za izplačila odškodnin. (48. člen).

Uredba o varovalnih gozdovih in gozdovih s posebnim namenom [\[44\]](#) je ključni akt za določanje varovalnih gozdov in upravljanje z njimi. Skladno z uredbo so varovalni gozdovi tisti gozdovi, ki varujejo zemljišča usadov, izpiranja in krušenja, gozdovi na strmih obronkih ali bregovih voda, gozdovi, ki so izpostavljeni močnemu vetru, gozdovi, ki v hudourniških območjih zadržujejo prenatlo odtekanje vode in zato varujejo zemljišča pred erozijo in plazovi, gozdni pasovi, ki varujejo gozdove in zemljišča pred vetrom, vodo, zameti in plazovi, gozdovi v kmetijski in primestni krajini z izjemno poudarjeno funkcijo ohranjanja biotske raznovrstnosti ter gozdovi na zgornji meji gozdne vegetacije (2. člen). Varovalni gozdovi se določijo po oddelkih oziroma odsekih gozdnogospodarskih enot, gozdnogospodarskih območij (3. člen). Vsi razglašeni varovalni gozdovi so določeni v Prilogi 1, ki je sestavni del Uredbe, in se razglasijo dejansko s spremembo te uredbe, ki dopolni prilogo. V prilogi je navedena številka zaporednega gozda in njegova površina. Meje varovalnih gozdov in gozdnih rezervatov oziroma njihove lege v prostoru so določene z oddelki oziroma odseki varovalnih gozdov in gozdnih rezervatov in z mejami gozdov znotraj oddelkov oziroma odsekov v merilu 1 : 5000. Zapis meja se hrani v digitalni obliki kot sloj geografskega informacijskega sistema. Zapis meja v digitalni obliki se hrani na ministrstvu, pristojnem za gozdarstvo, in na območnih enotah Zavoda za gozdove Slovenije ter je dostopen na spletu na Javnem pregledovalniku grafičnih podatkov ministrstva.[\[45\]](#)

Za potrebe izvajanja ukrepov varstva varovalnih gozdov in gozdnih rezervatov ter priprave prostorskih aktov se pridobijo podatki o meji varovalnih gozdov in gozdnih rezervatov tako, da se navedeni sloj geografskega informacijskega sistema prekrije z digitalnim katastrskim načrtom. Prekrivanje podatkov in seznam parcel, ki ležijo na posameznem območju, pripravi Zavod za gozdove na zahtevo stranke. Stroške priprave podatkov krije stranka, razen upravnih enot in občin, za katere so ti podatki

³ Odločanje o posegu v varovalni gozd obsega tehtanje možnosti, da poseg bistveno zmanjša funkcije, zaradi katerih je bil gozd razglašen za varovalnega (UPRS Sodba I U 505/2020-10 z dne 11. 8. 2022).

brezplačni. Pri presoji upoštevanja varovalnih gozdov in gozdnih rezervatov v prostorskih aktih in pri posegih v gozdove se upoštevajo tudi dopustna odstopanja, ki so posledica položajne natančnosti digitalnega katastrskega načrta, kar ugotovi Zavod za gozdove. Meje gozdnih rezervatov se v naravi označijo na deblih stoječega drevja ali na vraščenih skalah 170 cm od tal z dvojno vodoravno modro črto ter z opozorilnimi tablami. Rezervati se lahko opremijo z informacijskimi tablami. Na območjih, ki so varovani po predpisih o ohranjanju narave, se pri označevanju upošteva predpis, ki ureja označevanje varovanih območij (11. člen). Posegi, ki niso povezani z gospodarjenjem z varovalnimi gozdovi in ne bodo bistveno negativno vplivali na funkcije gozdov, zaradi katerih je bil gozd razglašen za varovalni gozd, se lahko izvajajo na podlagi predhodno pridobljenega dovoljenja, ki ga izda ministrstvo (1. odst. 9. člena Uredbe). V dovoljenju iz prejšnjega odstavka se določijo pogoji za izvedbo posega na podlagi presoje vpliva posega na varovalni gozd, ki jo opravi Zavod za gozdove (9. člen).

Pri gospodarjenju z varovalnimi gozdovi mora Zavod za gozdove zagotavljati (5. člen):

- pravočasno obnovo oziroma posek prestarelega drevja;
- malo površinsko izvajanje sečenj;
- puščanje primerno visokih panjev pri poseku drevja na plazovitih območjih in območjih, kjer je nevarnost snežnih plazov;
- načine spravila in uporabo spravilnih sredstev, kot je določeno z gozdnogospodarskim načrtom gozdnogospodarske enote;
- sanacijo poškodovanih tal zaradi preprečevanja erozije;
- odstranjevanje drevja iz hudourniških strug;
- pravočasno izvedbo vseh gozdno gojitvenih del, ki zagotavljajo ohranitev in stabilizacijo varovalne vloge gozda;
- rabo biološko razgradljivih olj pri delu s stroji in napravami.

Zavod za gozdove mora zagotoviti izvedbo del, ki so zaradi izvajanja režima gospodarjenja z varovalnimi gozdovi in z gozdnimi rezervati določena v načrtih za gospodarjenje z gozdovi (10. člen). Zavod tudi spremlja stanje varovalnih gozdov v sodelovanju z izvajalci javnih služb s področja varstva okolja in znanstveno-raziskovalnimi ter izobraževalnimi organizacijami (12. člen). Sredstva za stroške, ki nastanejo zaradi nujnih del, sredstva za povečanje stroškov gospodarjenja, ki nastanejo zaradi režima gospodarjenja v varovalnih gozdovih, določenega z uredbo, ter sredstva za izplačilo odškodnin zaradi omejevanja uživanja lastnine v gozdnih rezervatih se na podlagi te uredbe zagotavljajo v proračunu Slovenije (13. člen). Izplačilo lastniku gozda oziroma izvajalcu režima gospodarjenja se izvede na podlagi prevzema in obračuna del, opravljenih na podlagi predpisov, ki urejajo financiranje in sofinanciranje vlaganj v gozdove (13. člen).

Ta predpis je **Pravilnik o financiranju in sofinanciranju vlaganj v gozdove**.[\[46\]](#) Ta je izdan na podlagi ZG in med drugim določa tudi financiranje izvedbe načrtovanih del v varovalnih gozdovih in v gozdovih v ožjem delu hudourniških območij v zasebnih gozdovih (11. člen). Podlaga za prigrasitev in hkrati za odobritev koriščenja državnih sredstev sta odločba ali pogodba, ki jo izda oziroma z lastnikom sklene Zavod za gozdove (15. člen). Financirajo in sofinancirajo se tista dela, ki so vključena v program vlaganj v gozdove za tekoče leto, ki ga pripravi Zavod za gozdove, in so načrtovana z gozdnogojitvenim načrtom oziroma z načrtom sanacije (15. člen). V Prilogi 1 Pravilnika je navedeno, da se načrtovana dela v varovalnih gozdovih in gozdovih na hudourniških območjih financirajo v celoti.

Relevantni pa so še naslednji podzakonski predpisi ZG:

- **Pravilnik o varstvu gozdov** [47], ki podrobneje določa ukrepe za ohranjanje biotskega ravnovesja v gozdnem prostoru, ukrepe za preprečevanje gozdnih požarov in poškodovanosti gozdov zaradi škodljivih abiotskih dejavnikov, ukrepe za preprečitev širjenja in zatiranje rastlinskih bolezní in prenamnoženih populacij žuželk ter sanacijo poškodovanega gozda, posege, ki gozd razvrednotijo oziroma poškodujejo, pogoje za rabo gozdov, vsebino programa varstva gozdov in naloge poročevalsko, prognostično-diagnostične službe za gozdove. Zavod za gozdove v okviru izvajanja svojih nalog lahko namreč lastniku gozda z odločbo v upravnem postopku naloži izvedbo določenih ukrepov, ki jih podrobneje določa navedeni pravilnik. Pravilnik določa, da se v vseh gozdovih spodbujajo ukrepi, ki so ugodni za blaženje podnebnih sprememb in prilagajanje nanje ter med drugim obsegajo tudi odstranjevanje podrtih dreves oziroma sečnih ostankov iz hudourniških območij v skladu s predpisi, ki urejajo ravnanje s sečnimi ostanki (19. člen). Glede varovalnih gozdov določa, da se v soglasju Zavoda za gozdove za poseg v gozd oziroma gozdni prostor ali z dovoljenjem ministrstva, pristojnega za gozdarstvo, za poseg v varovalni gozd določijo ukrepi, ki se izvedejo za odpravo ali zmanjšanje njegovih negativnih posledic na gozdni ekosistem in funkcije gozda (34. člen). V varovalnih gozdovih pa tudi ni dovoljeno postavljanje urejenih kurišč (40a. člen).
- **Pravilnik o izvajanju sečnje, ravnanju s sečnimi ostanki, spravi in zlaganju gozdnih lesnih sortimentov** [48], ki določa posebna pravila glede hudourniških območij. Gozdnih lesnih sortimentov ni dovoljeno spravljati po tleh v hudourniških jarkih in po njihovih pobočjih, po plazovitih tleh in po strmih, erodibilnih pobočjih (7. člen). Gozdnih lesnih sortimentov in sečnih ostankov ni dovoljeno zlagati in puščati v strugah potokov in hudournikov (8. člen). V gozdu ni dovoljeno izkopavati panjev posekanih ali kako drugače podrtih dreves in sicer v strminah, na območjih hudournikov in v gozdovih na sušnih oziroma drugih ranljivih rastiščih (9. člen). Sečišče se mora urediti takoj po poseku drevja in spravi gozdnih lesnih sortimentov, najpozneje pa v dveh mesecih po začetku sečnje, razen če z drugimi predpisi ali odločbo Zavoda za gozdove ni določen krajši rok. Sečišče je urejeno, če so (med drugim) odstranjeni vsi sečni ostanki iz strug potokov in hudournikov (10. člen).
- **Pravilnik o načrtih za gospodarjenje z gozdovi in upravljanje z divjadjo** [49] podrobneje opredeljuje funkcijo varovanja gozdnih zemljišč in sestojev ter zaščitno funkcijo. Med funkcijami gozda in območja s poudarjenimi funkcijami gozdov (22. člen) je tudi funkcija varovanja gozdnih zemljišč in sestojev (varovalna funkcija), ki vključuje: varovanje rastišča in njegove okolice pred posledicami vseh vrst erozijskih procesov, zlasti zagotavljanje (ohranjanje) odpornosti tal na erozijske pojave, ki jih povzročajo mraz, sneg, voda in veter; preprečevanje razvoja (pojavljanja) zemeljskih in snežnih plazov, podorov in usadov; preprečevanje poglobljanja pobočnih jarkov; preprečevanje premeščanja naplavin; zadrževanje drobnega plovnega materiala; ohranjanje rodovitnosti gozdnih tal. Poudarjeno varovalno funkcijo imajo zlasti gozdovi na gornji gozdni meji, na poplavnih, erozijskih, plazljivih ali plazovitih območjih, določenih v skladu s predpisi, ki urejajo vode, na zelo strmih pobočjih, sušnih legah, plitvih skalovitih ali kamnitih tleh. Zaščitna funkcija pa vključuje zaščito prometnic, naselij in drugih objektov pred naravnimi pojavi, kot so padanje kamenja in peska, snežni zameti, bočni vetrovi in zdrsi zemljišča, ter zagotavljanje varnosti bivanja in prometa. Poudarjeno zaščitno funkcijo opravljajo zlasti gozdovi na strmih pobočjih nad cesto ali

železnico ter pod njo. **Navodila za izdelavo načrtov za gospodarjenje z gozdovi in upravljanje z divjadjo** [50], ki jih je pripravil Zavod za gozdove, na podlagi 91. člena pravilnika pa je izdelana tudi preglednica z utemeljitvami posameznih funkcij in omejitvami prepovedmi glede posameznih funkcij (str. 3).

Z varovalnimi gozdovi pa je povezan tudi **Zakon o cestah** (ZCes-2) [51], ki določa, da lahko upravljavec ceste ministrstvu, pristojnemu za gozdarstvo, poda predlog, da se gozd vzdolž javne ceste ali v njeni bližini, ki je pomemben zaradi njenega varovanja pred erozijo zemljišča, snežnimi plazovi in podobnega, razglasi za varovalni gozd (27. člen).

3.3. Vloga varovalnih gozdov v ureditvi varstva pred poplavami

Zaradi velikega potencial varovalnih gozdov za zmanjševanje poplavne ogroženosti je pomembno, kako je ureditev varovalnih gozdov prepletena tudi z drugimi sektorskimi politikami, predvsem s področjem urejanja varstva red poplavami.

Skladno z določili Direktive 2007/69/EC Evropskega parlamenta in Sveta o oceni in obvladovanju poplavne ogroženosti (poplavna direktiva) so države dolžne izvajati dejavnosti za učinkovitejše obvladovanje poplavne ogroženosti na državnih in čezmejnih porečjih. Na tej podlagi morajo države članice sprejeti načrte zmanjševanja poplavne ogroženosti. Sedaj veljavni načrt je Slovenija sprejela leta 2023 – **Načrt zmanjševanja poplavne ogroženosti 2023–2027** (NZPO SI II). [52] Načrt v okviru poplavno najbolj ogroženih porečij v Sloveniji določa številne protipoplavne ukrepe, med njimi tako gradbene kot tudi negradbene. V katalog protipoplavnih ukrepov je uvrščeno 20 vrst ukrepov oziroma protipoplavnih aktivnosti, ki jih vključujemo v pet korakov cikla obvladovanja poplavne ogroženosti:

- preprečevanje: aktivnosti za zmanjšanje poplavne nevarnosti ter spodbujanje ustrezne rabe zemljišč, gospodarjenja s kmetijskimi zemljišči in gospodarjenja z gozdovi;
- varstvo: aktivnosti za zmanjšanje verjetnosti poplav oziroma zmanjšanje vpliva poplav na določeni lokaciji in povečevanje odpornosti na poplave;
- zavedanje: informiranje prebivalcev o poplavni nevarnosti in ustreznem ukrepanju ob pojavu poplave;
- pripravljenost: aktivnosti v primeru pojava poplave;
- obnova: čim prejšnja vzpostavitev stanja pred poplavnim dogodkom, izvedba analize in upoštevanje novih spoznanj.

Posamezne ukrepe se bo uporabilo glede na problematiko in značilnosti porečij s poplavno ogroženimi območji, obstoječega stanja na terenu in zastavljenih ciljev v okviru zmanjševanja poplavne ogroženosti. V prilogi H – Splošne varstvene usmeritve in omilitveni ukrepi – so zajete tudi usmeritve, ki se nanašajo na gozd:

- Z namenom zmanjševanja škodnega delovanja poplavnih vod naj se v primeru, ko se izkaže potreba po umestitvi gradbenih protipoplavnih ukrepov v prostor, v čim večji meri ohranja vse gozdne sestoje, ki delujejo kot retenzijske površine in opravljajo funkcijo zadrževanja poplavnih voda. To je še posebej pomembno v dolinskih (nižinskih) predelih v neposredni bližini urbanih območij in infrastrukture.

- V primeru interventnih ukrepanj ob poplavah naj se v največji možni meri varuje tiste sestoje, ki imajo poudarjeno hidrološko funkcijo, funkcijo varovanja gozdnih zemljišč in sestojev ter klimatsko funkcijo. Pomembno je ohranjati stabilnost gozdnih sestojev (predvsem pravilno oblikovanje gozdnega robu) z namenom, da se ohranja njihova naravna vloga v ožjem in širšem prostoru.

Za varstvo pred poplavami in sploh upravljanje voda, ki sta pogosto prepletena z gozdom, pa so pomembni tudi **načrti upravljanja voda**. S temi se na vodnih območjih za obdobje šestih let določi cilje za vode. Hkrati se pregleda vpliv človekovega delovanja na vode in vse dejavnosti, ki lahko škodljivo vplivajo na vode, oceni pa se tudi obseg tega vpliva, stanje površinskih in podzemnih voda, kakšni ukrepi in režimi se že izvajajo, ter oceni verjetnost, da bodo cilji za vode v posameznem šestletnem ciklu doseženi. Na podlagi ocen se nato ugotovi, ali je treba določiti dodatne ukrepe ali strožje režime za varstvo voda, hkrati pa se oceni tudi finančne posledice ukrepov za posamezno šestletno obdobje. Trenutno veljavna načrta je potrdila leta 2023 sprejeta [Uredbo o načrtih upravljanja voda na vodnih območjih Donave in Jadranskega morja](#) za obdobje 2023–2027.^[53] V načrtih je navedeno, da gozdne površine v obeh vodnih območjih predstavljajo pomemben delež, in sicer polovico porečja Drave zavzemajo gozdne površine, prav tako gozdne površine prevladujejo na porečju Save, kjer zavzemajo skoraj dve tretjini celotnega porečja. Tudi površje povodja Soče je večinoma gozdnato, saj več kot dve tretjini površja pokriva gozd, gozdnate površine prevladujejo tudi na povodju jadranskih rek. Na podlagi razpoložljivih podatkov je v načrtu ocenjeno, da gospodarjenje z gozdovi v Sloveniji ne povzroča pomembnih obremenitev na stanje površinskih voda. Načrt upravljanja voda na vodnih območjih Donave in Jadranskega morja pa na več mestih poudarjata varovalno vlogo gozda ter vpliv na območjih erozije, plazljivih in plazovitih območjih:

- **Erozijska območja** so območja, ki so stalno ali občasno pod vplivom delovanja površinske, globinske ali bočne erozijske vode. V odvisnosti od stopnje ogroženosti so na erozijskih območjih predvideni strogo varstvo, zahtevni zaščitni ukrepi ali običajni zaščitni ukrepi. Na erozijskem območju je glede na Zakon o vodah (ZV-1) ^[54] prepovedano: poseganje v prostor na način, ki pospešuje erozijo in oblikovanje hudournikov, ogoljevanje površin, krčenje tistih gozdnih sestojev, ki preprečujejo plazenje zemljišč in snežne odeje, uravnavajo odtočne razmere ali kako drugače varujejo nižje ležeča območja pred škodljivimi vplivi erozije, zasipavanje izvirov, nenadzorovano zbiranje ali odvajanje zbranih voda po erozivnih ali plazljivih zemljiščih, omejevanje pretoka hudourniških voda, pospeševanje erozijske moči voda in slabšanje ravnovesnih razmer, odlaganje ali skladičenje lesa in drugih materialov, zasipavanje z odkopnim ali odpadnim materialom, odvzemanje naplavin z dna in brežin, razen zaradi zagotavljanja pretočne sposobnosti hudourniške struge ter vlačenje lesa.
- **Plazljiva območja** so območje, kjer lahko pride do zemeljskih in hribinskih plazov. Na plazljivem območju lastnik zemljišča ali drug posestnik ne sme posegati v zemljišče na način, da bi se zaradi tega pričelo premikanje hribin ali bi se drugače ogrozila stabilnost zemljišča. Skladno z ZV-1 je prepovedano: zadrževanje voda, predvsem z gradnjo teras in drugi posegi, ki bi lahko pospešili zamakanje zemljišč, poseganje, ki bi lahko povzročilo dodatno zamakanje zemljišča in dvig podzemne vode, izvajati zemeljska dela, ki dodatno obremenjujejo zemljišče ali razbremenjujejo podnožje zemljišča, krčenje in večja obnova gozdnih sestojev ter grmovne vegetacije, ki pospešuje plazenje zemljišč.
- **Plazovita območja** so območja, kjer se zaradi podnebnih in topografskih vzrokov redno pojavljajo snežni plazovi ali pa obstoja velika verjetnost, da se ti pojavijo. Razvrščena so na območja majhne,

zmerne in velike ogroženosti. Na plazovitem območju je prepovedano krčenje gozdov, izravnavanje terena ter preusmerjanje snežnih plazov in ustaljenih naravnih poti na porasla, labilna ali drugače ogrožena zemljišča.

4. Dejansko stanje varovalnih gozdov in strokovna prizadevanja

Trenutno število varovalnih gozdov v Sloveniji je 1668 in so navedeni v Prilogi 1 Uredbe o varovalnih gozdovih in gozdovih s posebnim namenom. Obsegajo 98.829 ha, kar predstavlja približno 8,4 % vseh gozdov v Sloveniji. Največ jih je v gozdnogospodarskih območjih Bled (37 %) in Tolmin (19,4 %), so pa v vseh gozdnogospodarskih območjih.⁴[45] Podrobnejše podatke in natančne lokacije o varovalnih gozdovih najdemo v pregledovalniku varovalnih gozdov.

Navodila za uporabo pregledovalnika varovalnih gozdov

- *V meniju na levi strani ekrana v mapi »Prikaz gozdov« obkljukamo »Varovalni gozdovi«.*
- *Najprej kliknemo na ikono »i« (izbira objektov na zemljevidu), nato pa s klikom na posamezni varovalni gozd pridobimo podatke o: šifri gozdnogospodarskega območja, gozdnogospodarskem območju, šifri varovalnega gozda, šifri funkcije (v – varovalni gozd), nazivu funkcije (npr. funkcija varovanja gozdnih zemljišč in sestojev), površini označenega varovalnega gozda.*
- *Natančnejše podatke o lokaciji varovalnega gozda dobimo tako, da v meniju na levi strani obkljukamo mapo »Kataster nepremičnin« in tako vidimo podatek o parcelni številki in katastrski občini nepremičnine, na kateri raste (varovalni) gozd. Z izbiro mape »Kartne podlage« in podmape »Zemljevid« lahko vidimo natančno lokacijo (varovalnega) gozda.*
- *V Pregledovalniku podatkov o gozdovih so dostopni tudi podrobnejši podatki o gozdu, ki raste na posamezni parceli. Podatki sicer niso zapisani za posamezni varovalni gozd, temveč za parcelo. Razvidni so podatki o stanju gozda (npr. prevladujoči rastiščno gojitveni razred gozda, lesna zaloga, lesni prirastek, delež posameznih drevesnih vrst), načrtovani ukrepi (npr. sanitarni posek), letni možni posek in podatki o pristojni organizacijski enoti Zavoda za gozdove Slovenije.*

Poleg strateške in normativne ureditve varovalnih gozdov pa je zelo pomembno delo različnih strokovnih skupin, ki to področje bogatijo in ustvarjajo podlage za njegov napredek in razvoj varovalnih gozdov ter krepitev njihovih funkcij. Nekaj pomembnejših prizadevanj je predstavljenih v nadaljevanju.

Konferenca o varovalnih gozdovih: »Presoja naravnih nevarnosti, načrtovanje in gospodarjenje«, ki jo je leta 2012 organizirala Biotehniška fakulteta, je s svojim zbornikom prispevkov [55] prispevala pomembna razmišljanja o varovalnih gozdovih. V Sloveniji imamo bogato tradicijo izločanja in gospodarjenja z varovalnimi gozdovi, ki sega že v čase prvih gozdnogospodarskih načrtov. Z razvojem naselij in infrastrukture je postajala varovalna funkcija gozda pred naravnimi nevarnostmi za objekte vse pomembnejša. Kasneje so se zaradi negospodarjenja lesne zaloge spremenile, varovalni učinki pa so se izrazito zmanjšali. Avtorji poudarjajo, da bo v prihodnosti treba oživiti gospodarjenje z varovalnimi gozdovi, če želimo zmanjšati tveganje za naravne nevarnosti, ki so posledica ekstremnih dogodkov zaradi podnebnih sprememb. Spodbude za gospodarjenje se morajo navezovati tako na utemeljeno izločanje varovalnih gozdov kot tudi na trajno spremljanje stanja in prilagojeno ukrepanje.

Analiza varovalnih in zaščitnih gozdov je pokazala, da imajo ti gozdovi precej enomerno strukturo, nedejavno gospodarjenje pa je posledica številnih objektivnih dejavnikov, kot so npr. nevarno delo,

⁴ Tabela na str. 100.

skrajnostna rastišča, slaba odprtost in drugo. K temu naj bi dodatno vplivala tudi previdnost dela gozdarske stroke, ki pogosto razume negospodarjenje kot optimalno usmeritev za varovalne in zaščitne gozdove. Avtorji poudarjajo, da naravni razvoj sestojev kaže na pešanje zaščitnih učinkov gozda pred naravnimi nevarnostmi, na zmanjševanje odpornosti in večjo občutljivost za naravne ujme.

Temeljno sporočilo posvetovanja je bilo, da je treba zagotoviti redno in celostno gospodarjenje z zaščitnimi gozdovi in delom varovalnih gozdov, pri čemer bi po mnenju avtorjev gospodarjenje lahko spodbudili na naslednjih področjih:

- **Sprememba kategorizacije varovalnih in zaščitnih gozdov:** treba bi bilo razmisliti o dopolnitvah kategorizacije varovalnih in zaščitnih gozdov. Ena možnost bi bila razglasitev gozdov z izjemno poudarjeno zaščitno funkcijo kot gozdov s posebnim namenom, druga rešitev pa je uvrščanje zaščitnih gozdov v kategorijo varovalnih gozdov. V sklopu kategorije varovalnih gozdov pa bi bilo po mnenju avtorjev smiselno ločeno obravnavati: 1) varovalne gozdove brez ukrepanja, kjer ukrepi niso potrebni, mogoči ali smiselni (npr. ruševja, grmičasti gozdovi na prepadnih legah); 2) varovalne gozdove s prilagojenim ukrepanjem, kjer je gospodarjenje dopustno, vendar mora lastnik upoštevati posebne smernice za gospodarjenje (npr. varovalni gozdovi v širšem zaledju hudournikov in zaščitnih gozdov); 3) zaščitne gozdove, kjer je potrebno redno gospodarjenje; in 4) varovalne gozdove, v katerih je treba ukrepati za zagotavljanje drugih ekoloških funkcij (npr. funkcija biotske raznovrstnosti).
- **Izpopolnjevanje meril za določitev varovalnih in zaščitnih gozdov:** treba bi bilo objektivnejše določati območja, pri čemer je potrebno sodelovanje strokovnjakov različnih strok. Pri določanju zaščitnih gozdov pa bi bilo treba upoštevati infrastrukturne objekte in naselja. Konkretno za hudournike se predlaga, da se določi začetek odseka, kjer lahko nastane tako velika količina in hitrosti visokih voda v strugi, da procesi postanejo rušilni.
- **Izboljšanje inventurnih metod:** inventarizacija naj bi obsegala conacijo gozda z vidika nevarnosti, opis sestojne zgradbe, oceno odstopanja stanja gozda od gozdnogojitvenega cilja ter prihodnji spontani razvoj sestojev. Uspešnost izpeljanih ukrepov je treba tudi preverjati.
- **Ukrepi v varovalnih in zaščitnih gozdovih:** ukrepi v varovalnih gozdovih imajo kurativni (npr. odstranitev nevarnih dreves, odmrle drevnine ob vodotokih) in preventivni značaj (nega za stabilnost gozda in krepitev varovalnih funkcij, razviti pa bo treba priporočila za ukrepanje v varovalnih in zaščitnih gozdovih, pri čemer avtorji menijo, da so lahko dobra podlaga švicarske, francoske in italijanske smernice.
- **Izvajanje ukrepov in nadzor:** v Sloveniji je tradicija dela v zahtevnih razmerah, še posebno žičniškega spravila, ki prevladuje v varovalnih in zaščitnih gozdovih. V prihodnje naj bi bila pomembna promocija biotehničnih ukrepov, s katerimi se lahko marsikje z nizkimi stroški in že prisotnim materialom zelo okrepi varovalne in zaščitne učinke gozda. Poleg žičnih žerjavov se kot možnost navaja tudi uporaba spravila s klasičnimi žičnicami ali celo s helikopterjem.
- **Sistem sofinanciranja:** pogosto se izpostavlja problem financiranja del v varovalnih in zaščitnih gozdovih. Financiranje vseh del v varovalnih gozdovih ni možno, treba pa bi bilo jasno določiti, katera dela so tista, ki jih je treba opraviti, ter zanje predvideti tudi sredstva v proračunu. Razviti bi bilo treba sistem sofinanciranja nujnih del v varovalnih (zaščitnih) gozdovih, ki bi temeljil na upoštevanju izbranih določil.

- **Izobraževanje in delo z javnostjo:** po mnenju avtorjev morata celostno gospodarjenje z varovalnimi gozdovi spremljati izobraževanje in informiranje strokovnega kadra, saj je zmotno mnenje, da v varovalnih gozdovih ni smiselno izvajati nege oziroma to niti ni mogoče.
- **Gospodarjenje z varovalnimi in zaščitnimi gozdovi je treba vključiti v sistem celovitega obvladovanja ogroženosti pred naravnimi nesrečami:** gospodarjenje z zaščitnimi gozdovi je del preventivnih ukrepov za zmanjševanje možnosti za nastanek in preprečevanje naravnih nesreč ter za zmanjševanje posledične škode. Pri tem so pomembni tako neposredni (zmanjšanje ogroženosti) kot posredni učinki gospodarjenja (zmanjšanje jakosti in pogostosti erozijskih pojavov).

Zbornik **Gozd in voda: rezultati projekta Interreg IIIA [56]** je nastal kot rezultat dvoletnega sodelovanja v okviru bilateralnega zrcalnega Interreg III A projekta »Gozd in voda«, ki so ga izvedli številni slovenski in avstrijski sodelavci. Med rezultati projekta se poudarja, da gozd ne sme biti razumljen in obravnavan samo kot porabnik vode, temveč predstavlja tudi njen naravni filter in rezervoar ter nastopa kot dejavnik, ki v veliki meri vpliva na gibanje vodnega odtoka. V primeru, da gozda ne bi bilo, bi bilo poplav, plazov, zemeljskih usadov in hudourniških pojavov še veliko več, zelo verjetno pa bi bila precej drugačna tudi lokalna klima. Avtorji poudarjajo, da ima gozdarstvo zelo pomembno vlogo, in sicer z dveh vidikov. Prvi obsega varovanje podtalnih in površinskih voda in strug ter preprečevanje erozijskih procesov, ki lahko skupaj z visokimi vodami predstavljajo neposredno grožnjo. Drugi, ki pa se ga premalo poudarja, pa vzdrževanje in izboljševanje gozdnih struktur in zgradb, ki posredno dvigujejo kapaciteto tal za skladiščenje vode. Poenostavljeno povedano, z gozdnim ekosistemom je treba gospodariti tako, da bo deloval kot goba ter da bo poleg drugih izpolnjeval tudi svojo hidrološko vlogo. Vpliv sečnje in uničenja naravnih gozdov na erozijske pojave in poplave je poznan že iz 14. stoletja, ko so v Švici na izpostavljenih mestih povsem prepovedali sečnjo v gozdovih. Pri veliki količini padavin dobro ohranjeni gozdovi pomenijo najprimernejšo obliko rabe tal za zadrževanje vode, pri čemer lahko gozdovi zmanjšajo možnost pojava visokih voda ob krajših in manj intenzivnih padavinah, ne morejo pa preprečiti pojava poplav ob večjih padavinah, predvsem ko gre za veliko območje. Dejavniki, ki vplivajo na to, so stopnja gozdnatosti, drevesna sestava, vertikalna in horizontalna struktura gozda, ohranjenost gozdov in raba tal na širšem območju. Na nekatere izmed dejavnikov, kot so matična podlaga, talni tip in naklon, pa gozdarstvo ne more neposredno vplivati.

Zbornik prispevkov Voda in gozd, zbornik prispevkov posvetovanja 36. gozdarskih študijskih dni [57], ki ga je leta 2020 organizirala Biotehniška fakulteta, poudarja splošno varovalno funkcijo gozdov.

Oktobra 2023 se je začel **projekt LIFE RESTORE for MDD [58]**, namenjen obnovi poplavnih gozdov, ki bo potekal do 30. septembra 2028. Njegov glavni cilj je ohranjanje in obnova poplavnih gozdov ob reki Mura, Drava in Donava. V projekt je vključenih 17 območij Nature 2000 ter mnoga druga zavarovana območja, predvsem naravni parki. Partnerji mednarodnega projektne konzorcija – gre za sodelovanje med Avstrijo, Slovenijo, Hrvaško, Madžarsko in Srbijo – nameravajo izboljšati stanje poplavnih gozdov, obnoviti in izboljšati 2.472 ha poplavnih ravnin in več kot 45 km vodnih teles, načrtujejo tudi mobilizacijo 966.000 m³ rečnih sedimentov za vzpostavljanje novih habitatov. Aktivnosti projekta v Sloveniji vključujejo varstvene cilje in ukrepe, ki so opredeljeni v Programu upravljanja območij Natura 2000, ukrepi pa so načrtovani na podlagi Akcijskega načrta obnove rečnih in obrečnih habitatov na območju Nature 2000 Mura. V projektu nameravajo obnoviti poplavne gozdove na 20 ha (z zasaditvijo avtohtonih rastišču primernih drevesnih vrst, poleg tega naj bi razvijali

sadilni material avtohtonih drevesnih vrst ter zavarovali genski material avtohtonih drevesnih vrst (bresta in jesena). Poleg tega je v planu, da bodo izboljšali hidro-morfološke razmere poplavnih gozdov z obnovo struge Mure na treh odsekih, čiščenjem rokava in obnovo mrtvice. V sklopu projekta pa nameravajo dodatno odkupiti tudi 20 ha zasebnih gozdnih zemljišč, ki bodo trajno namenjena varstvu narave, ter pripraviti predlog zavarovanja najvrednejših delov narave ob reki Muri.

Direkcija Republike Slovenije za vode je 19. junija 2024 izvedla **strokovni posvet z naslovom Izzivi urejanja voda ob vključevanju na naravi temelječih rešitev** [59] in izdelala **smernice Vključevanje na naravi temelječih rešitev v projekte za zmanjševanje poplavne ogroženosti** [60], ki predstavljajo izhodišče za pripravo konkretnih projektov. V povezavi z gozdom je bilo na posvetu poudarjeno, da je varovalna vloga gozdov neprecenljiva. Gozd pomembno varuje rastišče in okolico. Pri tem zadržuje in vpija vodo ter ovira njeno odtekanje ter preprečuje nastajanje večjih količin nevezanega erozijskega drobirja. Na širšem prispevnem območju zadržuje organske in anorganske snovi, na ožjem območju pa stabilizira pobočja in varuje brežine pred izpiranjem. Aktivno gospodarjenje zagotavlja različne pozitivne učinke gozda, pri čemer so pomembne na naravi temelječe rešitve v gozdarstvu (za hudournike) ter posebni ukrepi, namenjeni izboljšanju varovalne in zaščitne vloge gozda. Pri iskanju na naravi temelječih rešitev je pomembno upoštevanje vseh sektorjev, ki s svojimi pristopi prispevajo k boljšemu udejanjanju celovitih rešitev (npr. tudi pomen varovalnih pasov ob vodotokih v okviru kmetijske politike, pomen gozdov, ki zagotavljajo temeljno varovalno, zaščitno in hidrološko funkcijo v okviru gozdno-gospodarskih načrtov, ipd.). Na naravi temelječe rešitve morajo biti učinkovite, funkcionalne, tehnično izvedljive, ekonomsko upravičene in podnebno odporne.

Pri iskanju na naravi temelječih rešitev na hudournikih pa je treba vključevati širok nabor različnih ukrepov, ki obsegajo celotno hudourniško območje, pri čemer se prednostno naslavljajo preventivni ukrepi. Vloga gozda in pogozdovanja ter upravljanja z gozdom je pomembna za večanje stabilnosti pobočij ter preprečevanje razvoja in širjenja erozijskih žarišč. Pri tem je ključnega pomena kontinuirano gospodarjenje z gozdovi – gospodarjenje torej ne sme biti omejeno le na čas ujm. Ključnega pomena so tudi stalno iskanje sinergij med vodarskimi in gozdarskimi cilji ter celovita obravnava problematike plazov.

Zanimivi bodo tudi rezultati ciljnega raziskovalnega projekta **Strokovna izhodišča ter smernice za gospodarjenje z gozdovi na hudourniških območjih** [61], ki ga izvaja Gozdarski inštitut Slovenije do septembra 2025. V letu 2024 je bilo izdano vmesno poročilo **Zakonodajni okvir za gospodarjenje z gozdovi v hudourniških območjih** [62], ki povzema zakonodajni okvir predvsem s stališča obravnave hudournikov.

Nekaj splošnih informacij o varovalnih gozdovih pa je tudi na spletni strani Zavoda za gozdove Slovenije [63], posamezni prispevki na spletni straneh Gozdarskega inštituta Slovenije [64], splošne informacije o gozdovih pa na spletni strani Ministrstva za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano [65].

5. Povzetek

Mednarodni in EU dokumenti podpirajo funkcije gozdov v zvezi z biodiverzitetjo, podnebjem in varovanjem pred poplavami, erozijo in plazovi, pomenom za varstvo bioiverzitet ter blaženjem

podnebnih sprememb in prilagajanje nanje, četudi ne opredeljujejo posebej varovalnih gozdov, kot jih določa nacionalna ureditev. Slovenija sodeluje v vseh ključnih globalnih in evropskih procesih, ki se nanašajo na varstvo in krepitev funkcij gozdov.

V nacionalni ureditvi so kot varovalni gozdovi opredeljeni gozdovi, ki varujejo zemljišča usadov, izpiranja in krušenja, gozdovi na strmih obronkih ali bregovih voda, gozdovi, ki so izpostavljeni močnemu vetru, gozdovi, ki na hudourniških območjih zadržujejo prenapeto odtekanje vode in zato varujejo zemljišča pred erozijo in plazovi, gozdni pasovi, ki varujejo gozdove in zemljišča pred vetrom, vodo, zameti in plazovi, gozdovi v kmetijski in primestni krajini z izjemno poudarjeno funkcijo ohranjanja biotske raznovrstnosti ter gozdovi na zgornji meji gozdne vegetacije. Funkcije varovalnih gozdov so:

- varovalna, hidrološka in zaščitna funkcija ter funkcija ohranjanja biotske raznovrstnosti;
- varujejo sebe, svoje zemljišče, tla na strmih legah ter ščitijo nižje ležeča zemljišča in objekte pred vetrom, vodo, zameti in plazovi;
- preprečujejo erozijo tal, ohranjajo vodne vire in hkrati zagotavljajo druge nelesne funkcije gozda;
- varujejo zemljišča usadov, izpiranja in krušenja;
- v hudourniških območjih zadržujejo prenapeto odtekanje vode in zato varujejo zemljišča (tudi javne ceste) pred erozijo in plazovi;
- varujejo in ohranjajo ekološko ravnovesje.

Varovalne gozdove določa Zakon o gozdovih, razglasi pa jih vlada z uredbo. Podrobneje varovalne gozdove ureja Uredba o varovalnih gozdovih in gozdovih s posebnim namenom. Vsi varovalni gozdovi so opredeljeni v Prilogi 1 te uredbe, vlada pa nove površine razglasi s spremembo te uredbe. Trenutno je varovalnih gozdov 1668 in obsegajo 98.829 ha, kar predstavlja približno 8,4 % vseh gozdov v Sloveniji. Največ jih je v gozdnogospodarskih območjih Bled (37 %) in Tolmin (19,4 %), so pa sicer v vseh gozdnogospodarskih območjih. Območja, ki so razglašena za varovalni gozd, se prikažejo v prostorskem delu gozdnogospodarskega načrta za območje in enoto – podrobni podatki so razvidni iz pregledovalnika varovalnih gozdov (glej vir [\[46\]](#) in navodila za uporabo v poglavju 4). Nacionalni gozdni program in Operativni program za izvajanje Nacionalnega gozdnega programa za obdobje 2022–2026 podpirata krepitev varovalnih gozdov.

V povezavi s funkcijami gozda v zvezi z vodami in varstvom pred poplavami, erozijo in plazovi so pomembni tudi Zakon o vodah, nacionalni načrt varstva pred poplavami in nacionalni načrti upravljanja voda. Pri gospodarjenju z varovalnimi gozdovi mora Zavod za gozdove zagotavljati odstranjevanje drevja iz hudourniških strug. V varovalnih gozdovih je treba zaradi varstva pred poplavami upoštevati naslednje smernice, zapisane v gozdnogospodarskih načrtih gozdnogospodarskih območij za obdobje 2021–2030:

- na obrežju rek je treba zaradi erozije ob visokih vodah pospeševati drevesne in grmovne vrste, ki so primerne logom in dobravam;
- z zagotavljanjem in izvajanjem doslednega nadzora nad stanjem hudourniških strug in ustreznim gospodarjenjem z gozdom v zalednih območjih (nižje lesne zaloge in redno odstranjevanje težkega, nestabilnega ter odmrlega drevja) je treba skrbeti za čim manjši vnos lesenega plavja v vodotok;

- urejanje hudournikov in hudourniških zlivnih območij ni omejeno zgolj na struge vodotokov, ampak je usmerjeno v celovito urejanje prostora in preventivno protierozijsko ukrepanje v širšem zalednem območju hudourniškega območja.

V proračunu Slovenije se zagotavljajo sredstva za načrtovana dela v varovalnih gozdovih in hudourniških območjih v zasebnih gozdovih, lastniki pa so upravičeni tudi do določene odškodnine. Na zahtevo lastnikov mora država tudi odkupiti varovalni gozd. V letu 2025 je Zakon o gozdovih glede urejanja finančnih razmerij z lastniki v postopku sprememb. Omejitve pa so tudi glede posegov v varovalne gozdove, za katere je treba pridobiti dovoljenje ministrstva pristojnega za gozdove.

V zvezi z določanjem in razglašanjem novih varovalnih gozdov je treba upoštevati, da:

- se Uredba o varovalnih gozdovih in gozdovih s posebnim namenom redko spreminja (od leta 2005, ko je bila sprejeta, je bila spremenjena le leta 2007, 2009, 2010, 2013, 2015 in 2020, te spremembe pa so bile bolj usklajevalne narava);⁵
- strokovne podlage za razglasitev verjetno pripravi Zavod za gozdove v sodelovanju z Gozdarskim inštitutom, vladi pa razglasitev predlaga Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano (iz pregledanih predpisov ni razvidno, ali so opredeljene kakšne standardne zahteve glede priprave strokovnih podlag za razglasitev novih varovalnih gozdov);
- razglasitev novega varovalnega gozda predstavlja finančno breme za državni proračun, saj mora financirati dela v varovalnih gozdovih, kompenzirati lastniku omejitev rabe gozda, v skrajnem primeru tudi gozd odkupiti;
- je v letu 2025 v teku postopek sprememb Zakona o gozdovih, ki se nanašajo tudi na varovalne gozdove.

⁵ <https://www.gov.si/novice/2020-12-17-odlocitve-s-44-seje-vlade-s-podrocja-kmetijstva-gozdarstva-in-prehrane/>

Viri

[1] Kovič-Dine M., Mednarodnopravno varstvo gozdov, 2018, doktorsko delo, Univerza v Ljubljani
<https://repozitorij.uni-lj.si/IzpisGradiva.php?id=101646>

[2] ZN, Stockholmska deklaracija, 1972
<https://documents.un.org/doc/undoc/gen/nl7/300/05/pdf/nl730005.pdf>

[3] ZN, Stocholmski akcijski načrt, 1972
<https://documents.un.org/doc/undoc/gen/nl7/300/05/pdf/nl730005.pdf>

[4] UN Forum for Forests
<https://www.un.org/esa/forests/index.html>

[5] UN Strategic Plan for Forests 2017–2030
<https://www.un.org/esa/forests/documents/un-strategic-plan-for-forests-2030/index.html>

[6] Report on Slovenian progress towards implementation of the United Nations strategic plan for forests 2017–2030, 2019
<https://www.un.org/esa/forests/wp-content/uploads/2019/12/Slovenia.pdf>

[7] Agenda za trajnostni razvoj do leta 2030
https://www.gov.si/assets/ministrstva/MZZ/Dokumenti/multilaterala/razvojno-sodelovanje/publikacije/Agenda_za_trajnostni_razvoj_2030.pdf

[8] FAO, Global Forest Resources Assesment (FRA), 2020
<https://www.fao.org/forest-resources-assessment/past-assessments/fra-2020/en/>

[9] Zakon o ratifikaciji Konvencije Združenih narodov o boju proti dezertifikaciji v tistih državah, ki doživljajo hudo sušo in/ali dezertifikacijo, zlasti v Afriki (Uradni list št. 48/2001)
<https://www.uradni-list.si/glasilo-uradni-list-rs/vsebina/2001-02-0036>

[10] Zakon o ratifikaciji Okvirne konvencije Združenih narodov o spremembi podnebja Uradni list RS št. 59/1995)
<https://www.uradni-list.si/glasilo-uradni-list-rs/vsebina/1995-02-0063>

[11] REDD+
<https://redd.unfccc.int/>

[12] UN, New York Declaration on Forests
<https://forestdeclaration.org/about/new-york-declaration-on-forests/>

[13] Zakon o ratifikacij Pariškega sporazuma (Uradni list RS št. 77/2016)
<https://www.uradni-list.si/glasilo-uradni-list-rs/vsebina/2016-02-0063>

- [14] IPCC, Land Use, Land-Use Change, and Forestry, 2000
<https://www.ipcc.ch/report/land-use-land-use-change-and-forestry/>
- [15] IPCC, Climate Change 2022: Impacts, Adaptation and Vulnerability
<https://www.ipcc.ch/report/ar6/wg2/>
- [16] ZN, Svetovni okvir za biotsko raznovrstnost Kunming-Montreal, 2022
https://www.gov.si/assets/ministrstva/MNVP/Dokumenti/Narava/Kunming_Montreal_svetovni_okvir_biotska_raznovrstnost.pdf
- [17] UNDRR, The Sendai Framework for Disaster Risk Reduction 2015–2030, 2015
<https://www.undrr.org/publication/sendai-framework-disaster-risk-reduction-2015-2030>
- [18] UNDRR, Nature-based Solutions for Disaster Risk Reduction
<https://www.undrr.org/words-action-nature-based-solutions-disaster-risk-reduction>
- [19] Helsinška resolucija, 1993
https://foresteurope.org/wp-content/uploads/2022/01/MC_helsinki_resolutionH1.pdf
- [20] Forest Europe
<https://foresteurope.org/>
- [21] Bonn Ministerial Declaration FOREST EUROPE – Keeping Sustainable Forest Management Fit for the Future, 4.6 2024
<https://foresteurope.org/wp-content/uploads/2024/10/Bonn-Ministerial-Declaration.pdf>
- [22] Bonn Ministerial Decision Sustainable Forest Management as a Tool to Enhance Forest Resilience, 4.6.2024
<https://foresteurope.org/wp-content/uploads/2024/10/Bonn-Ministerial-Decision.pdf>
- [23] Evropski zeleni dogovor, sporočilo komisije COM(2019), 11.12.2019
<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SL/TXT/?uri=celex%3A52019DC0640>
- [24] Sveženj Fit for 55
[https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2022/733513/EPRS_BRI\(2022\)733513_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2022/733513/EPRS_BRI(2022)733513_EN.pdf)
- [25] Uredba (EU) 2021/1119 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 30. junija 2021 o vzpostavitvi okvira za doseganje podnebne nevtralnosti in spremembi uredb (ES) št. 401/2009 in (EU) 2018/1999 (evropska podnebna pravila), UL L 243, 9.7.2021
<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SL/TXT/?uri=celex%3A32021R1119>
- [26] Smernice o strategijah in načrtih držav članic za prilagajanje, Sporočilo komisije (2023/C 264/01)
[https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:52023XC0727\(01\)](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:52023XC0727(01))

[27] Sporočilo Komisije Evropskemu parlamentu, Svetu, Evropskemu ekonomsko-socialnemu odboru in Odboru regij Oblikovanje Evrope, odporne proti podnebnim spremembam – nova strategija EU za prilagajanje podnebnim spremembam, COM(2021)82, 24.2.2021
<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=COM:2021:82:FIN>

[28] Sporočilo Komisije Evropskemu parlamentu, Svetu, Evropskemu ekonomsko-socialnemu odboru in Odboru regij Strategija EU za biotsko raznovrstnost do leta 2030, Vračanje narave v naša življenja, COM(2020)380, 20.5.2020
<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A52020DC0380>

[29] Smernice za biodiverziteti prijazno pogozdovanje, ponovno pogozdovanje in sajenje dreves
https://environment.ec.europa.eu/publications/guidelines-biodiversity-friendly-afforestation-reforestation-and-tree-planting_en

[30] Uredba (EU) 2024/1991 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 24. junij 2024 o obnovi narave in spremembi Uredbe (EU) 2022/869, UL L 2024/1991, 29.7.2024
<https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2024/1991/oj?locale=sl>

[31] Uredba (EU) 2023/839 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 19. aprila 2023 o spremembi Uredbe (EU) 2018/841 glede področja uporabe, poenostavitve pravil o poročanju in skladnosti ter določitve ciljev držav članic za leto 2030, in Uredbe (EU) 2018/1999 glede izboljšanja spremljanja, poročanja, spremljanja napredka in pregleda, UL L 107, 21.4.2023
<https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2023/839/oj>

[32] Sporočilo komisije Evropskemu parlamentu, Svetu, Evropskemu ekonomsko-socialnemu odboru in Odboru regij Nova strategija EU za gozdove do leta 2030, COM(2021)572, 16.7.2021
<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/sl/TXT/?uri=CELEX%3A52021DC0572>

[33] Sporočilo Komisije Evropskemu parlamentu, Svetu, Evropskemu ekonomsko-socialnemu odboru in Odboru regij Strategija EU za tla do leta 2030 Koristi zdravih tal za ljudi, hrano, naravo in podnebje, COM(2021)699, 17.11.2021
<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SL/TXT/PDF/?uri=CELEX:52021DC0699>

[34] Predlog uredbe Evropskega parlamenta in sveta o okviru za monitoring odpornih evropskih gozdov
<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SL/TXT/?uri=CELEX:52023PC0728>

[35] Smernice o sonaravnejšem gospodarjenju z gozdovi (Guidelines on closer-to-nature forest management, 27.7.2023
<https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/2d1a6e8f-8cda-11ee-8aa6-01aa75ed71a1>

[36] Uredba (EU) 2023/115 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 31. maja 2023 o omogočanju dostopnosti nekaterih primarnih in drugih proizvodov, povezanih s krčenjem in degradacijo gozdov,

na trgu Unije in njihovem izvozu iz Unije ter o razveljavitvi Uredbe (EU) št. 995/2010, UL L 150, 9.6.2023

<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SL/TXT/?uri=celex%3A32023R1115>

[37] Resolucija Evropskega parlamenta z dne 22. oktobra 2020 s priporočili Komisiji o pravnem okviru EU za zaustavitev in obrnitev trenda krčenja gozdov po svetu, ki ga povzroča EU (2020/2006(INL)) (2021/C 404/11), 6.10.2021

<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SL/TXT/?uri=celex:52020IP0285>

[38] Direktiva 2007/60/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 23. oktobra 2007 o oceni in obvladovanju poplavne ogroženosti, UL L 288, 6.11.2007

<https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/2007/60/oj>

[39] Resolucija o nacionalnem programu varstva okolja za obdobje 2020 do 2030, Uradni list RS, št. 31/20 in 44/22 – ZVO-2

<https://pisrs.si/pregledPredpisa?id=ODLO1985>

[40] Resolucija o nacionalnem gozdnem programu (ReNGP), Uradni list RS, št. 111/07

<https://pisrs.si/pregledPredpisa?id=RESO56>

[41] Operativni program za izvajanje nacionalnega gozdnega programa za obdobje 2022–2026

https://www.gov.si/assets/ministrstva/MKGP/PODROCJA/GOZDARSTVO/NGP/OPNGP-2022_2026.pdf

[42] Gozdnogospodarski načrti gozdnogospodarskih območij

<https://www.gov.si/zbirke/projekti-in-programi/gozdnogospodarski-in-lovsko-upravljavski-nacrti-obmocij-2021-2030/>

in Območni gozdnogospodarski in lovsko upravljavski načrti za obdobje 2021-2030, kompendij, 2023, Zavod za gozdove Slovenije

https://www.gov.si/assets/ministrstva/MKGP/PODROCJA/GOZDARSTVO/Gozdnogospodarski-nacrti/A_Obmocni-nacrti-2021-2030/2023-05-18-Kompendij.pdf

[43] Zakon o gozdovih (ZG), Uradni list RS, št. 30/93, 56/99 – ZON, 67/02, 110/02, 115/06 – ORZG40, 110/07, 106/10, 63/13, 101/13 – ZDavNepr, 17/14, 24/15, 9/16, 77/16 in 78/23 – ZUNPEOVE

<https://pisrs.si/pregledPredpisa?id=ZAKO270>

[44] Uredba o varovalnih gozdovih in gozdovih s posebnim namenom, Uradni list RS št. 88/05, 56/07, 29/09, 91/10, 1/13, 39/15 in 191/20

<https://pisrs.si/pregledPredpisa?id=URED3176>

[45] Pregledovalnik varovalnih gozdov

<https://prostor.zgs.gov.si/pregledovalnik/>

[46] Pravilnik o financiranju in sofinanciranju vlaganj v gozdove, Uradni list RS, št. 71/04, 95/04, 37/05, 87/05, 73/08, 63/10, 54/14, 60/15, 86/16, 31/19, 116/22, 137/22, 137/22 – popr. in 30/24

<https://pisrs.si/pregledPredpisa?id=PRAV5730>

[47] Pravilnik o varstvu gozdov, Uradni list RS, št. 114/09, 31/16, 52/22 in 125/22 – popr.

<https://pisrs.si/pregledPredpisa?id=PRAV9492>

[48] Pravilnik o izvajanju sečnje, ravnanju s sečnimi ostanki, spravilu in zlaganju gozdnih lesnih sortimentov, Uradni list RS, št. 55/94, 95/04, 110/08 in 83/13

<https://pisrs.si/pregledPredpisa?id=PRAV2997>

[49] Pravilnik o načrtih za gospodarjenje z gozdovi in upravljanje z divjadjo, Uradni list RS št. 9/10 in 200/20

<https://pisrs.si/pregledPredpisa?id=PRAV10005>

[50] Navodila za izdelavo načrtov za gospodarjenje z gozdovi in upravljanje z divjadjo

<https://www.zgs.si/delovna-podrocja/gozdnogospodarsko-nacrtovanje/izdelava-gozdnogospodarskih-nacrtov/>

[51] Zakon o cestah (ZCes-2), Uradni list RS, št. 132/22, 140/22 – ZSDH-1A, 29/23 in 78/23 – ZUNPEOVE

<https://pisrs.si/pregledPredpisa?id=ZAKO8298>

[52] Načrt zmanjševanja poplavne ogroženosti 2023–2027

<https://www.gov.si teme/nacrt-zmanjsevanja-poplavne-ogrozenosti/>

[53] Uredba o načrtih upravljanja voda na vodnih območjih Donave in Jadranskega morja za obdobje 2023–2027, Uradni list RS št 107/23

<https://www.uradni-list.si/glasilo-uradni-list-rs/vsebina/2023-01-3132>

Načrt upravljanja voda na vodnem območju Donave za obdobje 2023–2027 in Načrt upravljanja voda na vodnem območju Jadranskega morja za obdobje 2023–2027 sta dostopna na

<https://www.gov.si teme/nacrt-upravljanja-voda-na-vodnih-obmocjih/>

[54] Zakon o vodah, Uradni list RS, št. 67/02, 2/04 – ZZdrI-A, 41/04 – ZVO-

1, 57/08, 57/12, 100/13, 40/14, 56/15, 65/20, 35/23 – odl. US, 78/23 – ZUNPEOVE in 52/24 – odl. US

<https://pisrs.si/pregledPredpisa?id=ZAKO1244>

[55] Adamič, T., Bončina A., Diaci, J., Firm, D., Hladnik, D., Kajdiž, P., Košir, B., Mihelič, M., Nagel, T. A., Poljanec, A., Rozman, A., Roženberger, D., Rugani, T. (2012). Zbornik razširjenih povzetkov predavanj; Varovalni gozdovi: presoja naravnih nevarnosti, načrtovanje in gospodarjenje. Univerza v Ljubljani, Biotehniška fakulteta.

<https://repozitorij.uni-lj.si/IzpisGradiva.php?id=126104&lang=slv&prip=rul:12736658:r3>

- [56] Planinšek, Š., Kovač, M., Berden, K., Gozd in voda: rezultati projekta [Inerreg III A], 2007, Gozdarski inštitut Slovenije
<https://dirros.openscience.si/lzpisGradiva.php?id=7275&lang=slv>
- [57] Kobal, M. (ur.) Voda in gozd: zbornik prispevkov posvetovanja, 2020, Biotehniška fakulteta
<https://repozitorij.uni-lj.si/lzpisGradiva.php?id=124045&lang=slv&prip=dkum:1435301:d1>
- [58] LIFE RESTORE for MDD, Zavod RS za varstvo narave
<https://zrsvn-varstvonarave.si/blog/projekti/life-restore-for-mdd/>
<https://natura2000.gov.si/novica/obnova-poplavnih-gozdov/>
- [59] Izzivi urejanja voda ob vključevanju na naravi temelječih rešitev, Povzetek ugotovitev s posveta za izmenjavo znanj, izkušenj in sooblikovanje nadaljnjih korakov na področju urejanja voda, 2024, Direkcija RS za vode
https://www.gov.si/assets/organi-v-sestavi/DRSV/Dokumenti/Dogodki/Povzetek-ugotovitev_Posvet-izzivi-urejanja-voda-in-NBS_19-junij-2024_koncni.pdf
gradiva posveta <https://www.gov.si/novice/2024-06-19-strokovni-posvet-o-izzivih-urejanja-voda/>
- [60] Usmeritve za vključevanje na naravi temelječih rešitev v projekte za zmanjševanje poplavne ogroženost, 2024, Direkcija RS za vode
https://www.gov.si/assets/organi-v-sestavi/DRSV/Dokumenti/Dogodki/Usmeritve-za-vkljucivanje-NBS-v-projekte-za-zmanjsevanje-poplavne-ogrozenosti_nov-2024.pdf
- [61] Strokovna izhodišča ter smernice za gospodarjenje z gozdovi na hudourniških območjih (CRP V4-2212), Gozdarski inštitut Slovenije
<https://www.gozdis.si/projekti/strokovna-izhodisca-ter-smernice-za-gospodarjenje-z-gozdovi-na-hudourniskih-obmocjih-crp-v4-2212/>
- [62] Zakonodajni okvir za gospodarjenje z gozdovi v hudourniških območjih, Vmesno poročilo za DS4, naloga 4.2., 2024, Gozdarski inštitut Slovenije
https://www.gozdis.si/f/docs/projekti/Porocilo-4.2_apr24.pdf
- [63] Zavod za gozdove Slovenije, Varovalni gozdovi
<https://www.zgs.si/delovna-podrocja/gozdnogospodarsko-nacrtovanje/varovalni-gozdovi>
- [64] Gozdarski inštitut Slovenije
<https://www.gozdis.si/iskalnik/?isci=varovalni+gozdovi>
- [65] Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano, področje gozdarstvo
<https://www.gov.si/podrocja/kmetijstvo-gozdarstvo-in-prehrana/gozdarstvo/>